2026/2280

15.10.2026

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2026/2280

z dnia 7 października 2026 r.

ustanawiające wspólny system powrotów obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających w Unii oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE, dyrektywę Rady 2001/40/WE i decyzję Rady 2004/191/WE

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 79 ust. 2 lit. c),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ([1]),

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ([2]),

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Unia, ustanawiając przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, powinna prowadzić wspólną politykę w zakresie powrotów obywateli państw trzecich niemających prawa do pobytu w Unii. Skuteczna polityka powrotowa jest kluczowym elementem wiarygodnego systemu zarządzania migracją.

(2) W niniejszym rozporządzeniu ustanawia się wspólny system powrotów obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających w państwach członkowskich (zwanych dalej „nielegalnie przebywającymi obywatelami państw trzecich"), oparty na wspólnej procedurze powrotu, skuteczną współpracę z państwami trzecimi, obowiązki nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, zestaw narzędzi służących zarządzaniu skutecznymi powrotami, w tym środki zachęcające do powrotów, oraz współpracę między państwami członkowskimi.

(3) Zgodnie z art. 72 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) niniejsze rozporządzenie nie narusza wykonywania spoczywających na państwach członkowskich obowiązków dotyczących utrzymania porządku publicznego oraz ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego.

(4) Aby przyczynić się do wdrożenia kompleksowego podejścia określonego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 ([3]), należy wprowadzić wspólny system skutecznego zarządzania powrotami nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich. Ten wspólny system powinien opierać się na zintegrowanym kształtowaniu polityki, aby zapewnić spójność i skuteczność działań i środków wprowadzanych przez Unię i jej państwa członkowskie działające w ramach ich odpowiednich kompetencji.

([1]) Dz.U. C, C/2026/33, 16.1.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/33/oj.
([2]) Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 17 czerwca 2026 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 1 października 2026 r.
([3]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 604/2013 (Dz.U. L, 2024/1351, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj).

(5) Rada Europejska konsekwentnie podkreśla znaczenie zdecydowanych działań na wszystkich poziomach w celu ułatwienia i przyspieszenia powrotów z Unii oraz zwiększenia ich skali. W październiku 2024 r. Rada Europejska zwróciła się do Komisji o przedstawienie w trybie pilnym nowego wniosku ustawodawczego.

(6) W strategicznych wytycznych planowania prawodawczego i operacyjnego w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości przyjętych przez Radę ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych w dniu 12 grudnia 2024 r. przypomniano, że skuteczna polityka powrotowa jest podstawowym filarem kompleksowego i wiarygodnego unijnego systemu azylowego i migracyjnego. W związku z tym w strategicznych wytycznych wezwano do opracowania i wdrożenia bardziej stanowczego i kompleksowego podejścia do powrotów w drodze pilnej aktualizacji ram prawnych.

(7) Skuteczna polityka powrotowa powinna zapewniać spójność z paktem o migracji i azylu oraz wspierać jego integralność, a także powinna przyczyniać się do zarządzania nielegalną imigracją do Unii oraz do zapobiegania niedozwolonemu przemieszczaniu się nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich między państwami członkowskimi, przy jednoczesnym poszanowaniu praw podstawowych.

(8) Unia i jej państwa członkowskie intensyfikują starania na rzecz zwiększenia skuteczności polityki powrotowej. Pomimo tych starań obowiązujące ramy prawne, na które składają się dyrektywa Rady 2001/40/WE ([4]) i dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE ([5]), nie odpowiadają już potrzebom unijnej polityki migracyjnej ani potrzebom legislacyjnym i operacyjnym na drodze do zapewnienia skutecznych powrotów. Od czasu przyjęcia dyrektywy 2008/115/WE w 2008 r. w zakresie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz unijnej polityki migracyjnej nastąpiły znaczne zmiany. Prawo Unii w obszarze migracji zmieniło się z prawodawstwa przewidującego minimalne normy na prawodawstwo mające na celu zbliżenie praktyk państw członkowskich. W 2018 r., przedstawiając wniosek dotyczący przekształcenia dyrektywy 2008/115/WE, Komisja miała na celu zreformowanie przepisów dotyczących powrotów. Celem Komisji było również wsparcie państw członkowskich w korzystaniu z mechanizmów elastyczności przewidzianych w dyrektywie 2008/115/WE za pomocą zaleceń Komisji (UE) 2017/2338 ([6]) i (UE) 2023/682 ([7]). Dotychczasowe ramy prawne nie są już jednak wystarczające.

(9) Należy ustanowić stanowczą wspólną procedurę skutecznego powrotu w celu zapewnienia, aby obywatele państw trzecich, którzy nie spełniają warunków wjazdu, pobytu lub zamieszkania na terytorium danego państwa członkowskiego lub przestali je spełniać, byli niezwłocznie powracani w sposób humanitarny i trwały oraz z pełnym poszanowaniem praw podstawowych i prawa międzynarodowego. Jasne i przejrzyste zasady mające zastosowanie we wszystkich państwach członkowskich powinny zagwarantować pewność danemu obywatelowi państwa trzeciego i właściwym organom. Należy uprościć, ułatwić i przyspieszyć procedury powrotu oraz zapewnić, aby powrót nie był utrudniony, w tym z powodu niedozwolonego przemieszczania się do innych państw członkowskich.

([4]) Dyrektywa Rady nr 2001/40/WE z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu obywateli państw trzecich (Dz.U. L 149 z 2.6.2001, p. 34, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2001/40/oj)

([5]) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz. U. L 348 z 24.12.2008, s. 98, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj).

([6]) Zalecenie Komisji (UE) 2017/2338 z dnia 16 listopada 2017 r. ustanawiające wspólny „Podręcznik dotyczący powrotów" przeznaczony do stosowania przez właściwe organy państw członkowskich wykonujące zadania związane z powrotami (Dz. U. L 339 z 19.12.2017, s. 83, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2017/2338/oj).

([7]) Zalecenie Komisji (UE) 2023/682 z dnia 16 marca 2023 r. w sprawie wzajemnego uznawania decyzji nakazujących powrót i przyspieszonych powrotów podczas wdrażania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE (Dz.U. L 86 z 24.3.2023, s. 58, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/682/oj).

(10) Stosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia nie powinno mieć wpływu na przepisy dotyczące dostępu do ochrony międzynarodowej zawarte w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1348 ([8]). Uzupełnienie przepisów niniejszego rozporządzenia stanowią, w stosownych przypadkach, przepisy szczególne ustanowione w rozporządzeniu (UE) 2024/1348, które wiążą odmowne decyzje azylowe i decyzje nakazujące powrót w odniesieniu do ich wydawania i środków prawnych, oraz powrotowa procedura graniczna określona w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1349 ([9]).

(11) Niniejsze rozporządzenie nie narusza praw podstawowych obywateli państw trzecich i jest zgodne z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą") oraz w Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r., zmienionej protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r. (zwanej dalej „konwencją genewską"). Niniejsze rozporządzenie należy stosować zgodnie z Kartą, ogólnymi zasadami prawa Unii i odpowiednim prawem międzynarodowym.

(12) Należy przestrzegać zasady non-refoulement i zakazu wydaleń zbiorowych przewidzianych w art. 19 Karty. Zgodnie z tym artykułem nikt nie może być usunięty z terytorium państwa, wydalony lub wydany w drodze ekstradycji do państwa trzeciego, w którym istnieje poważne ryzyko, że może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

(13) Państwo członkowskie, na którego terytorium wykryto nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego, jest odpowiedzialne za zapewnienie jego powrotu.

(14) Sąd lub trybunał wyznaczony przez państwo członkowskie na mocy prawa krajowego jako właściwy powinien być odpowiedzialny za rozpatrzenie środka prawnego wniesionego w celu zaskarżenia decyzji nakazującej powrót, zakazu wjazdu i decyzji nakazującej wydalenie. Należy sprawdzić Zgodność z wymogami wynikającymi z zasady non-refoulement powinna być sprawdzana w przypadku, gdy materiał zawarty w aktach sprawy przedstawiony sądowi lub trybunałowi wyznaczonemu na mocy prawa krajowego jako właściwy do rozpatrzenia środka prawnego wniesionego przeciwko decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie, uzupełniony lub wyjaśniony w następstwie postępowania kontradyktoryjnego, pozwala sądzić, że zasada non-refoulement mogła zostać naruszona.

(15) Bez uszczerbku dla prawa do skutecznego środka prawnego przewidzianego w art. 47 Karty, zapewniającego obywatelowi państwa trzeciego możliwość zaskarżenia terminu wyjazdu określonego w decyzji nakazującej powrót lub braku takiego terminu w tej decyzji, unieważnienie lub uchylenie terminu wyjazdu nie powinno mieć wpływu na tę część decyzji nakazującej powrót, w której nakłada się lub stwierdza obowiązek opuszczenia terytorium państw członkowskich.

(16) W przypadku wydalenia organy wyznaczone na mocy prawa krajowego jako właściwe powinny sprawdzać przestrzeganie zasady non-refoulement na podstawie indywidualnej oceny uwzględniającej wszystkie istotne okoliczności. Obywatel państwa trzeciego powinien przed wydaleniem jak najszybciej to możliwe przedstawić informacje dotyczące swojej sytuacji osobistej i uzasadnić je. Powinna istnieć możliwość oparcia się na istniejącej ocenie wszystkich istotnych okoliczności przeprowadzonej na wcześniejszych etapach procedury lub w ramach innych wcześniejszych procedur. Należy zbadać wszelkie istotne zmiany okoliczności i wszelkie nowe elementy świadczące o ryzyku refoulement, w tym w celu stwierdzenia, czy zostały one uzasadnione i czy nie zostały uznane za zgłoszone przez obywatela państwa trzeciego jedynie w celu opóźnienia lub udaremnienia wydalenia.

([8]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1348 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylenia dyrektywy 2013/32/UE (Dz.U. L, 2024/1348, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj).

([9]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1349 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia powrotowej procedury granicznej i zmiany rozporządzenia (UE) 2021/1148 (Dz.U. L, 2024/1349, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1349/oj).

(17) Państwa członkowskie mogą objąć obywateli państw trzecich, którzy wskażą, że wydalenie naruszyłoby zasadę non-refoulement, odpowiednią procedurą, w tym procedurą azylową zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2024/1348. Państwa członkowskie mogą również objąć takich obywateli państw trzecich odpowiednią procedurą wtedy, gdy ich organy wyznaczone na mocy prawa krajowego jako właściwe dowiedzą się o istotnych przesłankach wskazujących, że wydalenie naruszyłoby zasadę non-refoulement.

(18) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość bardziej elastycznej współpracy, w tym dzięki nowym dwustronnym umowom lub uzgodnieniom, oraz w bardziej ukierunkowany sposób, aby wspierać skuteczne powroty do państw trzecich.

(19) Po ustaleniu, że obywatel państwa trzeciego nie spełnia warunków wjazdu, pobytu lub zamieszkiwania na terytorium państw członkowskich lub przestał je spełniać, należy szybko wydać decyzję nakazującą powrót na podstawie indywidualnej oceny uwzględniającej wszystkie istotne fakty i okoliczności. Decyzja nakazująca powrót powinna zobowiązywać obywatela państwa trzeciego do opuszczenia terytorium państw członkowskich. Nie jest konieczne, aby określano w niej państwo powrotu. Państwo powrotu należy określić najpóźniej przed wydaleniem i można tego dokonać w decyzji nakazującej powrót albo w jakiejkolwiek innej decyzji nakazującej wydalenie niezależnie od decyzji nakazującej powrót. Przeszkody utrudniające wydalenie nie uniemożliwiają wydania decyzji nakazującej powrót, natomiast w takim przypadku należy wstrzymać wydalenie. Jeżeli w momencie wydania decyzji określającej państwo powrotu nadal możliwe jest wydalenie obywatela państwa trzeciego do jednego z kilku państw powrotu, w tym ze względu na podwójne lub wielokrotne obywatelstwo, w decyzji tej można określić wszystkie takie państwa powrotu. Prawo do skutecznego środka prawnego przewidziane w art. 47 Karty należy zapewnić w odniesieniu do wszystkich państw powrotu określonych w decyzji. W każdym razie, jeżeli właściwy organ przystępuje do wydalenia obywatela państwa trzeciego, należy go powiadomić o państwie powrotu, do którego zostanie wydalony, z odpowiednim wyprzedzeniem przed wydaleniem.

(20) Niniejsze rozporządzenie nie powinno uniemożliwiać państwom członkowskim ustanowienia w prawie krajowym innych powodów wstrzymania wydalenia w odniesieniu do określonych grup obywateli państw trzecich.

(21) Obywatele państw trzecich, na których spoczywa obowiązek opuszczenia terytorium państw członkowskich, ponoszą główną odpowiedzialność za opuszczenie tego terytorium.

(22) Należy zapewnić, aby istotne elementy decyzji nakazującej powrót wydanej przez państwo członkowskie zostały wprowadzane w specjalnym formularzu jako europejski nakaz powrotu, ustanowionym na podstawie niniejszego rozporządzenia, i udostępnione w Systemie Informacyjnym Schengen wraz z wpisem dotyczącym powrotu. Europejski nakaz powrotu powinien z kolei wspierać uznawanie i wykonywanie wykonalnych decyzji nakazujących powrót i decyzji nakazujących wydalenie wydanych przez inne państwo członkowskie, w przypadku gdy obywatel państwa trzeciego przemieszcza się w niedozwolony sposób do innego państwa członkowskiego.

(23) W przypadku gdy wobec obywatela państwa trzeciego przebywającego na terytorium państwa członkowskiego wydana została przez inne państwo członkowskie wykonalna decyzja nakazująca powrót, uznawanie i wykonywanie decyzji nakazujących powrót powinno ułatwiać i przyspieszać proces powrotu poprzez wzmocnioną współpracę i wzajemne zaufanie między państwami członkowskimi. Takie uznawanie i wykonywanie może również przyczynić się do powstrzymania migracji nieuregulowanej i zniechęcać do niedozwolonego przemieszczania się w obrębie Unii, a także do ograniczania opóźnień w procesie powrotu. Ze środka prawnego przeciwko decyzji nakazującej powrót należy korzystać wyłącznie w wydającym decyzję państwie członkowskim.

(24) Uznanie decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie na podstawie informacji dostępnych w europejskim nakazie powrotu, nie powinno stanowić decyzji ani orzeczenia. Nieuznanie decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie również nie powinno stanowić decyzji ani orzeczenia.

(25) W przypadku gdy państwo członkowskie rozważa uznanie i wykonanie wykonalnej decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie wydanej przez inne państwo członkowskie (wzajemne uznanie), następujące elementy mogą być wskazówką dla danego państwa członkowskiego przy określaniu sytuacji, w których wzajemne uznawanie nie powinno mieć zastosowania, a w których zamiast tego państwo to powinno wydać swoją własną krajową decyzję nakazującą powrót. Takie sytuacje mogą obejmować przypadki, gdy wykonanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym wykonującego decyzję państwa członkowskiego, w tym w związku z powrotami niektórych kategorii obywateli państw trzecich, takich jak małoletni bez opieki i ofiary handlu ludźmi, w przypadku których prawo krajowe przewiduje wyższy poziom ochrony; przypadki gdy wydanie nowej decyzji nakazującej powrót byłoby szybsze; przypadki gdy informacje zawarte w europejskim nakazie powrotu są niekompletne; przypadki gdy obywatel państwa trzeciego wniósł w wydającym decyzję państwie członkowskim odwołanie od decyzji nakazującej powrót; przypadki gdy obywatel państwa trzeciego ma zostać wydalony do innego państwa powrotu niż państwo określone w decyzji nakazującej powrót lub w decyzji nakazującej wydalenie wydanej przez wydające decyzję państwo członkowskie lub przypadki gdy w decyzji nakazującej powrót nie zostało określone żadne państwo powrotu.

(26) W celu przygotowania kolejnych etapów działań prowadzących do obowiązkowego wzajemnego uznawania Komisja i odpowiednie agencje Unii, takie jak Agencja Unii Europejskiej ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (eu-LISA), ustanowiona w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1726 ([10]) powinny, w stosownych przypadkach, wspierać państwa członkowskie, w tym poprzez wskazanie niezbędnych rozwiązań i dostosowań koniecznych do zapewnienia zautomatyzowanej obsługi europejskiego nakazu powrotu.

(27) Najpóźniej w dniu przyjęcia aktu wykonawczego ustanawiającego formularz europejskiego nakazu powrotu państwa członkowskie oraz Komisja i odpowiednie agencje Unii, takie jak eu-LISA, powinny zacząć wprowadzać rozwiązania prawne i techniczne zapewniające możliwość udostępniania europejskiego nakazu powrotu za pośrednictwem Systemu Informacyjnego Schengen.

(28) Do dnia 17 października 2029 r. Komisja powinna ocenić wdrożenie wzajemnego uznawania, w szczególności: czy państwa członkowskie wprowadziły rozwiązania prawne i techniczne, które umożliwiają udostępnienie europejskiego nakazu powrotu za pośrednictwem Systemu Informacyjnego Schengen zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, i czy rozwiązania te są skuteczne; czy państwa członkowskie wprowadziły rozwiązania prawne i techniczne, które zapewniają zautomatyzowaną obsługę europejskiego nakazu powrotu zgodnie z niniejszym rozporządzeniem; skuteczność uznawania i wykonywania decyzji nakazujących powrót i decyzji nakazujących wydalenie; wynikające z tego obciążenie krajowych systemów sądowniczych i administracyjnych; oraz wyniki odpowiednich szkoleń i działań w ramach projektów pilotażowych.

(29) Na podstawie oceny wdrożenia wzajemnego uznawania Komisja powinna przedłożyć, w stosownych przypadkach, wnioski ustawodawcze, w tym wszelkie ukierunkowane zmiany służące zapewnieniu skutecznych powrotów, w celu wprowadzenia obowiązkowego wzajemnego uznawania i wykonywania wykonalnych decyzji nakazujących powrót i decyzji nakazujących wydalenie wydanych przez inne państwo członkowskie. Jeżeli Komisja nie przedłoży wniosku, powinna przedstawić powody, dla których tego nie uczyniła.

(30) Skutkom krajowych środków w zakresie powrotów należy w dalszym ciągu nadawać wymiar unijny poprzez wprowadzenie zakazu wjazdu, który zakazywałby wjazdu i pobytu na terytorium wszystkich państw członkowskich. Czas trwania zakazu wjazdu należy określić z należytym uwzględnieniem wszystkich okoliczności istotnych dla danego przypadku. Jeżeli podczas odprawy wyjazdowej na granicach zewnętrznych dojdzie do wykrycia nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego, właściwe byłoby wydanie zakazu wjazdu, aby zapobiec jego ponownemu wjazdowi w przyszłości, a tym samym ograniczyć ryzyko nielegalnej imigracji, nie uniemożliwiając przy tym szybkiego wyjazdu tego obywatela państwa trzeciego.

([10]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1726 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie Agencji Unii Europejskiej ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (eu-LISA), zmiany rozporządzenia (WE) nr 1987/2006 i decyzji Rady 2007/533/WSiSW oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1077/2011 (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 99, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1726/oj).

(31) Obywatele państw trzecich, którzy nie wykonali obowiązku opuszczenia terytorium państw członkowskich lub którym nie wyznaczono terminu wyjazdu, mogą zostać wydaleni z wykorzystaniem środków przymusu. Zaostrzone przepisy dotyczące wydalenia powinny zapewnić bezpośrednie i natychmiastowe skutki, w przypadku gdy obywatel państwa trzeciego nie opuści terytorium państw członkowskich w dniu upływu terminu wyjazdu lub przed upływem tego terminu, a także zapobiegać niedozwolonemu przemieszczaniu się w obrębie Unii i zagrożeniom dla bezpieczeństwa. Jeżeli nie ma powodów, by sądzić, że dobrowolny powrót podważyłby cel procedury powrotu, współpracującym obywatelom państw trzecich powinno się umożliwić kontynuowanie powrotu przede wszystkim w ramach dobrowolnego powrotu. Środki przymusu powinny podlegać zasadom proporcjonalności i skuteczności w odniesieniu do zastosowanych środków i do zamierzonych celów.

(32) Ponieważ niniejsze rozporządzenie stosuje się wyłącznie do obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających w Unii, nie ma ono wpływu na doradztwo w zakresie powrotu i reintegracji ani na inne programy wspierające dobrowolne powroty i reintegrację obywateli państw trzecich, którzy przebywają w Unii legalnie.

(33) Konieczne są wspólne przepisy w celu zapewnienia skutecznej identyfikacji i szybkiego powracania nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa. Należy zapewnić przeprowadzanie odpowiednich kontroli służących identyfikowaniu i wskazywaniu obywateli państw trzecich stwarzających ryzyko dla bezpieczeństwa, w tym w ramach procesu kontroli przesiewowej określonego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 ([11]). W przypadku obywateli państw trzecich stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa wydalenie powinno być zasadniczo regułą, a także powinna istnieć możliwość odstąpienia od ogólnych zasad w celu ustanowienia dłuższych lub bezterminowych zakazów wjazdu i dłuższych okresów detencji oraz odstąpienia od skorzystania ze specjalnych ośrodków detencyjnych, tak aby osoby, które zagrażają bezpieczeństwu państw członkowskich, zostały szybko wydalone.

(34) Nowe przepisy powinny przyczynić się do rozszerzenia możliwości państw członkowskich w zakresie zapewnienia powrotów do państw trzecich za pomocą dodatkowych narzędzi. Powinna istnieć możliwość zawarcia szczególnych umów lub uzgodnień z państwami trzecimi w celu zapewnienia państwom członkowskim większej liczby możliwości przeprowadzania powrotów, pod warunkiem że dane państwo trzecie przestrzega międzynarodowych standardów w zakresie praw człowieka i, w przypadku wydalenia, zasady non-refoulement. Nieprawidłowości w odniesieniu do określonych części terytorium państwa trzeciego lub do możliwej do zidentyfikowania kategorii osób nie powinny uniemożliwiać zawarcia takiej umowy lub takiego uzgodnienia, pod warunkiem że istnieją wystarczające zabezpieczenia zapewniające pełne poszanowanie praw obywateli państw trzecich, których dotyczy taka umowa lub uzgodnienie. W umowie lub uzgodnieniu należy w szczególności określić procedury mające zastosowanie do powrotu, warunki pobytu w danym państwie, obowiązki i zakres odpowiedzialności stron danej umowy lub uzgodnienia oraz skutki w przypadku naruszenia umowy lub uzgodnienia. W przypadku gdy umowa lub uzgodnienie obejmują dalszy powrót z państwa trzeciego, powinny dodatkowo określać skutki w przypadku gdy dalszy powrót nie jest możliwy, obowiązki i zakres odpowiedzialności stron danej umowy lub uzgodnienia oraz skutki istotnej zmiany mającej negatywny wpływ na sytuację w państwie trzecim, a także powinny wskazywać niezależny organ lub mechanizm monitorujący, który oceni wykonanie umowy lub uzgodnienia. Taka umowa lub uzgodnienie stanowiłyby wdrożenie prawa Unii do celów art. 51 ust. 1 Karty.

(35) Aby zapewnić wystarczającą ochronę uzasadnionych interesów związanych z zarządzaniem granicami zewnętrznymi i z bezpieczeństwem wewnętrznym danych państw członkowskich, w sytuacji, gdy państwo członkowskie negocjuje umowę lub uzgodnienie do celów niniejszego rozporządzenia z jednym z państw trzecich sąsiadujących z Unią, państwa członkowskie, które mają wspólną granicę z tym państwem trzecim, powinny, w odpowiednim czasie przed zawarciem danej umowy lub uzgodnienia, zostać poinformowane o tych negocjacjach, z pełnym poszanowaniem zasady lojalnej współpracy określonej w art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Przy zawieraniu umowy lub uzgodnienia z państwem trzecim państwa członkowskie powinny być zobowiązane do poinformowania Komisji i innych państw członkowskich o takiej umowie lub uzgodnieniu przed rozpoczęciem ich tymczasowego stosowania lub wejściem ich w życie, w zależności od tego, co nastąpi wcześniej. Ponadto, aby uniknąć niezgodności z prawem Unii i jeszcze bardziej zwiększyć przejrzystość w zakresie umów lub uzgodnień między państwami członkowskimi a państwami trzecimi, państwa członkowskie mogłyby – na zasadzie dobrowolności – informować Komisję i inne państwa członkowskie o postępach w negocjacjach z państwem trzecim w sprawie umów lub uzgodnień, których zawarcie jest możliwe na podstawie niniejszego rozporządzenia, zanim strony osiągną ostateczne porozumienie, w tym w celu uzyskania od Komisji oceny dotyczącej tego, czy planowana umowa lub planowane uzgodnienie będące przedmiotem negocjacji są zgodne z prawem Unii.

([11]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817 (Dz.U. L, 2024/1356, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj).

(36) Sprawne funkcjonowanie strefy Schengen bez granic wewnętrznych zależy od efektywnego i sprawnego stosowania odpowiedniego dorobku prawnego przez państwa członkowskie. W rozporządzeniu Rady (UE) 2022/922 ([12]) ustanowiono mechanizm oceny i monitorowania w celu weryfikacji stosowania dorobku Schengen, w tym w odniesieniu do skutecznego przeprowadzania powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz poszanowania praw podstawowych.

(37) Przy stosowaniu procedur powrotu, państwa członkowskie powinny przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka, zgodnie z art. 24 Karty oraz z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r. Przy indywidualnej ocenie najlepszego interesu dziecka państwa członkowskie powinny brać w szczególności pod uwagę dobre samopoczucie i rozwój społeczny małoletniego w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej, względy bezpieczeństwa i ochrony oraz opinię małoletniego, stosownie do jego wieku i stopnia dojrzałości, w tym jego pochodzenia. Małoletnim bez opieki na wszystkich etapach procesu powrotu powinien towarzyszyć przedstawiciel lub osoba wyznaczona do ochrony najlepszego interesu dziecka.

(38) Jeżeli istnieją podstawy do wątpliwości, czy obywatel państwa trzeciego jest małoletni, właściwy organ powinien mieć możliwość przeprowadzenia oceny wieku danej osoby zgodnie z prawem Unii lub prawem krajowym. Należy umożliwić właściwym organom skorzystanie z ocen wieku przeprowadzonych w ramach wcześniejszych procedur. Aby zapewnić spójność zarządzania migracją w całej Unii, właściwe organy mogłyby uwzględniać tę samą procedurę, którą przewidziano w rozporządzeniu (UE) 2024/1348.

(39) Aby zwiększyć skuteczność przeprowadzania procedury powrotu, należy jasno określić obowiązki obywateli państw trzecich. Na obywateli państw trzecich należy nałożyć obowiązek opuszczenia terytorium państw członkowskich oraz współpracy z organami w ciągu całej procedury powrotu. Obywatele państw trzecich powinni pozostawać do dyspozycji właściwych organów i być z nimi w kontakcie oraz powinni dostarczać wszelkich informacji istotnych dla przygotowania i przeprowadzenia powrotu. Nie powinni oni również fizycznie ani słownie utrudniać wydalenia. Utrudnianie słowne powinno być rozumiane jako zachowanie obywatela państwa trzeciego, którego forma lub charakter cechują się większą intensywnością niż zwykły sprzeciw. Za ustalenie tożsamości oraz uzyskanie i dostarczenie dokumentów podróży niezbędnych do powrotu odpowiadają przede wszystkim obywatele państw trzecich. Niewykonanie obowiązku opuszczenia terytorium państw członkowskich i obowiązku współpracy powinno mieć skuteczne, odstraszające i proporcjonalne skutki, a właściwe organy powinny podjąć odpowiednie działania w celu zapewnienia powrotu, w tym – w stosownym przypadku – w drodze czynności dochodzeniowych. Obywatele państw trzecich, którzy nie mogą zostać wydaleni, w tym ze względu na zasadę non-refoulement lub brak ich współpracy z właściwymi organami, nie powinni być wyłączeni z nałożenia na nich ogólnych obowiązków, w tym obowiązków dotyczących pozostania, zamieszkiwania i zgłaszania. Skutkiem nieprzestrzegania obowiązku współpracy powinno być na przykład obniżenie świadczeń i zasiłków przyznanych zgodnie z prawem krajowym lub zajęcie dokumentów podróży.

(40) Niniejsze rozporządzenie pozostaje bez uszczerbku dla obowiązków i środków niezwiązanych z powrotem oraz dla przepisów regulujących świadczenia społeczne na mocy prawa krajowego.

(41) Niniejsze rozporządzenie nie powinno wpływać na możliwość nakładania przez państwa członkowskie, w stosownych przypadkach, sankcji karnych zgodnie z krajowym prawem karnym, w tym kary pozbawienia wolności, na obywateli państw trzecich objętych zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia.

(42) Należy ustanowić zestaw środków prawnych w przypadku decyzji dotyczących powrotu, tak aby zapewnić skuteczną ochronę praw osób, których decyzje te dotyczą. W przypadku wniesienia do sądu lub trybunału odwołania lub wniosku o przeprowadzenie kontroli należy zapewnić, na wniosek, niezbędną pomoc prawną, bez uszczerbku dla możliwości ograniczenia dostępu do pomocy prawnej oraz do zastępstwa prawnego.

([12]) Rozporządzenie Rady (UE) 2022/922 z dnia 9 czerwca 2022 r. w sprawie ustanowienia i funkcjonowania mechanizmu oceny i monitorowania w celu weryfikacji stosowania dorobku Schengen oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1053/2013 (Dz.U. L 160 z 15.6.2022, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/922/oj).

(43) Pomoc prawna i zastępstwo prawne obejmują przygotowanie odwołania lub wniosku o przeprowadzenie kontroli, w tym sporządzenie dokumentów procesowych wymaganych na mocy prawa krajowego oraz, w przypadku gdy odbywa się rozprawa, udział w tej rozprawie przed sądem lub trybunałem, w celu zapewnienia prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu.

(44) Pojęcie sądu lub trybunału jest pojęciem określonym w prawie Unii, zgodnie z wykładnią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Pojęcie to może oznaczać między innymi jedynie organ działający w charakterze podmiotu trzeciego w stosunku do organu, który podjął decyzję będącą przedmiotem postępowania. Organ ten powinien pełnić funkcje sądownicze, przy czym to, czy organ ten został uznany za sąd lub trybunał na mocy prawa krajowego, nie ma decydującego znaczenia. Niniejsze rozporządzenie nie wpływa na kompetencję państw członkowskich w zakresie organizacji krajowego systemu sądownictwa i określania liczby instancji odwoławczych. Jeżeli prawo krajowe przewiduje możliwość wniesienia kolejnego odwołania od pierwszej lub kolejnej decyzji w sprawie odwołania, i takie odwołanie zostanie wniesione, wydalenie nie ulega zawieszeniu, chyba że obywatel państwa trzeciego wystąpi z wnioskiem o zawieszenie, a właściwy sąd lub trybunał postanowią o zawieszeniu, z należytym uwzględnieniem szczególnych okoliczności danej sprawy. Pozostaje to bez uszczerbku dla prawa krajowego, którego przepisy przewidują skutek zawieszający takich środków prawnych.

(45) Aby zwiększyć skuteczność procedur powrotu, przy jednoczesnym zapewnieniu poszanowania prawa do skutecznego środka prawnego zgodnie z art. 47 Karty, odwołania od decyzji związanych z powrotem powinny być w miarę możliwości zaskarżane przed jedną instancją sądową. Przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące odwołań i zawieszenia wykonania decyzji powinny być zgodne z prawem do skutecznego środka prawnego przewidzianym w art. 47 Karty.

(46) Mimo iż niniejsze rozporządzenie nie przewiduje automatycznego skutku zawieszającego odwołania, państwa członkowskie powinny zapewnić, przy pełnym poszanowaniu art. 47 Karty, aby właściwy sąd lub trybunał pierwszej instancji mogły zawiesić wydalenie przed wykonaniem decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie. Obywatel państwa trzeciego powinien mieć możliwość złożenia wniosku o zawieszenie wykonania decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie, chyba że prawo krajowe przewiduje również możliwość zawieszenia wykonania takiej decyzji z urzędu przez właściwy sąd lub trybunał. Powinno to być bez uszczerbku dla możliwości przewidzenia przez państwo członkowskie w prawie krajowym automatycznego skutku zawieszającego odwołania. Aby uniknąć powielania oceny ryzyka naruszenia zasady non-refoulement, należy opierać się na materiale zawartym w aktach sprawy, w szczególności na wcześniejszych ocenach, w tym – w stosownych przypadkach – na ocenach przeprowadzonych w kontekście procedury azylowej.

(47) Państwa członkowskie należy wyposażyć w narzędzia niezbędne do zapewnienia szybkich i skutecznych powrotów, w tym środki, które można stosować w przypadku nieprzestrzegania obowiązku opuszczenia terytorium państw członkowskich i obowiązku współpracy oraz w celu zachęty do wykonania tych obowiązków, a także w środki służące zapobieganiu ryzyku ucieczki. Ucieczka obejmuje takie działania jak opuszczenie terytorium państw członkowskich bez zezwolenia właściwych organów z powodów, które nie są poza kontrolą obywatela państwa trzeciego. Wspólne przepisy powinny usystematyzować wymogi dotyczące obowiązku współpracy oraz kryteriów określania ryzyka ucieczki, nie ograniczając przy tym prawa państw członkowskich do ustanowienia dodatkowych środków i kryteriów w prawie krajowym. Takie wspólne przepisy powinny również zapewnić, by detencja i środki będące alternatywą dla detencji były stosowane w państwach członkowskich w celu skutecznego zarządzania procesem powrotu.

(48) Powinna istnieć możliwość zastosowania detencji, gdy jest to proporcjonalne i konieczne, po przeprowadzeniu indywidualnej oceny każdego przypadku i wyłącznie w celu powrotu, w tym przygotowania powrotu, readmisji lub przeprowadzenia wydalenia. Organy powinny działać z należytą starannością, a detencję należy stosować przez możliwie najkrótszy okres, który zasadniczo nie powinien przekraczać 24 miesięcy w danym państwie członkowskim. W przypadku ucieczki nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego do innego państwa członkowskiego przy obliczaniu maksymalnego okresu detencji nie powinno brać się pod uwagę okresów poprzednich detencji. Przy obliczaniu maksymalnego okresu detencji nie powinny być uwzględniane okresy detencji przewidziane w innych rozporządzeniach lub dyrektywach, które nie dotyczą procedury powrotu. Podczas detencji należy uwzględniać szczególne potrzeby wynikające z oceny wymagań w zakresie szczególnego traktowania. Jeżeli prawo krajowe przewiduje zastosowanie detencji wobec małoletnich, należy przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka. Należy stosować inne łagodniejsze środki będące alternatywą dla detencji, jeżeli można je skutecznie stosować wobec nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich.

(49) Jeżeli detencja była stosowana przez okres 24 miesięcy, państwo członkowskie powinno w określonych okolicznościach mieć możliwość stosowania wobec nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego detencji przez kolejne okresy nieprzekraczające łącznie sześciu miesięcy, w przypadku gdy istnieje ryzyko ucieczki i zmienione okoliczności wskazują na rozsądne perspektywy wydalenia ze względu na nowe istotne informacje. Taka detencja powinna zostać zarządzona zgodnie z zasadami konieczności i proporcjonalności oraz powinna być stosowana możliwie jak najkrócej.

(50) Powrót obywateli państw trzecich, którzy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa, wymaga szczególnych środków mających na celu ochronę praw i wolności innych osób. W związku z tym powinna istnieć możliwość zastosowania detencji wobec takich obywateli państw trzecich przez okres dłuższy niż 24 miesiące. Każdy taki przypadek zastosowania detencji powinien być zgodny z zasadą proporcjonalności.

(51) Obywateli państwa trzeciego, wobec których zastosowano detencję, należy traktować w sposób ludzki i godny, z poszanowaniem ich praw podstawowych oraz zgodnie z prawem międzynarodowym i krajowym, z uwzględnieniem praktycznych wytycznych Komitetu Rady Europy dotyczących zapobiegania torturom oraz nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Co do detencja powinna mieć miejsce w specjalnych ośrodkach detencyjnych lub wyspecjalizowanych oddziałach innych ośrodków. W przypadku gdy państwo członkowskie nie jest w stanie zapewnić miejsca w takim ośrodku, powinna istnieć możliwość posiłkowania się miejscami w jednostkach penitencjarnych, w którym obywateli państw trzecich przetrzymuje się – w miarę możliwości – oddzielnie od osadzonych. Należy umożliwić zastosowanie wzmożonych środków bezpieczeństwa w ośrodkach detencyjnych wobec obywateli państw trzecich, którzy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa.

(52) Podstawy do zastosowania detencji określone w niniejszym rozporządzeniu pozostają bez uszczerbku dla innych podstaw do zastosowania detencji, w tym podstaw do zatrzymania w ramach postępowania karnego, mających zastosowanie na podstawie prawa krajowego.

(53) Obowiązek każdego państwa do readmisji własnych obywateli stanowi podstawową zasadę suwerenności państwa i współpracy międzynarodowej. Spoczywający na państwach obowiązek readmisji własnych obywateli uznaje się za zasadę międzynarodowego prawa zwyczajowego i jest on przewidziany w załączniku 9, rozdział 5 Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym i określony w Umowie o partnerstwie między unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a członkami Organizacji Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z drugiej strony (umowa z Samoa). Skuteczne powroty są możliwe tylko wtedy, gdy państwa wywiązują się z obowiązku readmisji własnych obywateli. W związku z tym państwa członkowskie są zależne od współpracy państw trzecich, aby móc realizować skuteczne powroty. Istniejące instrumenty, takie jak art. 25a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 810/2009 ([13]) i wsparcie zapewniane przez Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1896 ([14]), są w razie potrzeby wykorzystywane przez Unię i państwa członkowskie w celu poprawy współpracy z państwami trzecimi.

([13]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 810/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Wizowy (kodeks wizowy) (Dz.U. L 243 z 15.9.2009, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2009/810/oj).

([14]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1896 z dnia 13 listopada 2019 r. w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej oraz uchylenia rozporządzeń (UE) nr 1052/2013 i (UE) 2016/1624 (Dz.U. L 295 z 14.11.2019, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj).

(54) Zewnętrzny wymiar polityki powrotowej stanowi integralną część kompleksowego podejścia do zarządzania migracją. Skuteczna współpraca w zakresie powrotów i readmisji jest podstawowym zewnętrznym elementem zrównoważonych i kompleksowych partnerstw z państwami trzecimi zgodnie z celami, o których mowa w rozporządzeniu (UE) 2024/1351. Rada Europejska, między innymi, w swoich konkluzjach z października 2024 r. zaapelowała o podjęcie szybkich działań, aby zapewnić skuteczne powroty z wykorzystaniem jako dźwigni wszystkich odpowiednich polityk i narzędzi Unii, w tym polityki wizowej, handlu, rozwoju i dyplomacji. Zarówno w państwach członkowskich, jak i w instytucjach Unii potrzebne jest podejście obejmujące całą administrację.

(55) Bez uszczerbku dla oceny współpracy państw trzecich w zakresie readmisji przewidzianej w art. 25a rozporządzenia (WE) nr 810/2009 i jako że współpraca państw trzecich w dziedzinie powrotów i readmisji nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich może okazać się trudna w praktyce, w przypadku gdy co najmniej jedno państwo członkowskie napotyka trudności we współpracy z państwami trzecimi w zakresie readmisji, w tym w celu potwierdzenia obywatelstwa, uzyskania niezbędnych dokumentów podróży od odpowiednich organów państw trzecich i organizacji operacji powrotowych, Unia i państwa członkowskie powinny mieć możliwość korzystania z odpowiednich istniejących narzędzi przewidzianych w prawie Unii, w zakresie, w jakim państwa członkowskie są związane aktami ustawodawczymi ustanawiającymi te narzędzia, w ramach skoordynowanego podejścia Unii do poprawy współpracy w dziedzinie powrotów i readmisji.

(56) Skoordynowane podejście do readmisji między państwami członkowskimi ma kluczowe znaczenie dla ułatwienia powrotu obywateli państw trzecich. Niewystarczające działania następcze w związku z wykonalnymi decyzjami nakazującymi powrót mogą osłabić skuteczność wspólnego podejścia do powrotów. Po wydaniu wykonalnych decyzji nakazujących powrót należy systematycznie podejmować wszelkie środki niezbędne do realizacji powrotu, w tym, w stosownych przypadkach, należy przedłożyć wnioski o readmisję organom państw trzecich, w przypadku gdy istnieją wątpliwości co do obywatelstwa lub gdy konieczne jest uzyskanie dokumentu podróży.

(57) Skuteczne procedury powrotu opierają się na skutecznej współpracy administracyjnej i wymianie informacji między państwami członkowskimi. Wymiana informacji, w tym wymiana danych dotyczących tożsamości i obywatelstwa obywateli państw trzecich, ich dokumentów podróży oraz innych istotnych informacji, powinna opierać się na jasnych zasadach, w tym zasadach określonych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1860 ([15]). Zasady te powinny być zgodne z zasadami ochrony danych i prawami osób objętych procedurą powrotu, aby zapewnić prawidłowość tych informacji i możliwość ich wykorzystywania wyłącznie do celów powrotu, wydalenia, readmisji i reintegracji oraz aby zapewnić ich ochronę przed nieuprawnionym dostępem, ujawnieniem lub wykorzystaniem.

(58) Do przetwarzania danych osobowych do celów niniejszego rozporządzenia zastosowanie ma rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 ([16]). Do przetwarzania danych osobowych przez instytucje i organy Unii do celów niniejszego rozporządzenia zastosowanie ma rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 ([17]). Z uwagi na ważne względy interesu publicznego, które leżą u podstaw readmisji i skutecznych powrotów, do celów powrotów, wydalenia, readmisji i reintegracji konieczne może być przekazanie danych osobowych obywateli państw trzecich, których dotyczy decyzja nakazującą powrót, w tym danych dotyczących ich tożsamości, dokumentów podróży, innych istotnych danych, a także, w należycie uzasadnionych przypadkach, danych dotyczących wyroków skazujących za popełnione przez nich przestępstwa i danych dotyczących zdrowia. Przekazywanie takich danych musi odbywać się zgodnie z rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2016/679 i rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2018/1725 oraz z poszanowaniem praw osób, których dane dotyczą, a także zgodnie z zasadami non-refoulement, proporcjonalności i konieczności oraz Kartą.

([15]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1860 z dnia 28 listopada 2018 r. w sprawie użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen do celów powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. L 312 z 7.12.2018, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1860/oj).

([16]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

([17]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia rozporządzenia (WE) nr 45/2001 i decyzji nr 1247/2002/WE (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj).

(59) W celu zapewnienia skutecznych powrotów właściwe organy odpowiedzialne za procedury azylowe i właściwe organy uczestniczące na różnych etapach procesu powrotu powinny ściśle ze sobą współpracować i koordynować swoje działania.

(60) Wspólny system powrotów powinien w pełni wykorzystywać systemy cyfrowe wspierające zarządzanie powrotami, readmisją i reintegracją, z naciskiem na skuteczną procedurę administracyjną, współpracę, wymianę informacji i interoperacyjność.

(61) Co do zasady powinna być prowadzona współpraca i zapewniana pomoc między państwami członkowskimi, w tym w celu dopuszczenia tranzytu przez ich terytorium, udzielenia pomocy logistycznej lub innej pomocy materialnej lub rzeczowej związanej z takim tranzytem, ułatwienia przekazywania do innego państwa członkowskiego – na podstawie dwustronnych umów lub uzgodnień lub w ramach współpracy między państwami członkowskimi – lub w celu udzielenia pomocy przy wyjeździe obywatela państwa trzeciego do państwa członkowskiego, w którym ma on prawo do pobytu.

(62) Unia zapewnia wsparcie finansowe i operacyjne – bez uszczerbku dla wieloletnich ram finansowych na lata 2028–2034 – w celu skutecznego wykonywania niniejszego rozporządzenia. W zakresie, w jakim działania powinny być finansowane z instrumentu tematycznego Fundusz Azylu, Migracji i Integracji, mogą one być realizowane w ramach zarządzania bezpośredniego, pośredniego lub dzielonego. Państwa członkowskie powinny jak najlepiej wykorzystywać dostępne unijne instrumenty finansowe, programy i projekty w dziedzinie powrotów, w szczególności na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1147 ([18]), jak również pomoc operacyjną zapewnianą przez Frontex zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2019/1896.

(63) Sprawozdawczość w zakresie skuteczności niniejszego rozporządzenia i określenie obszarów wymagających poprawy powinno opierać się na gromadzeniu i analizie istniejących, wiarygodnych i porównywalnych statystyk dotyczących skuteczności procedur powrotu, współpracy państw trzecich oraz działań na rzecz reintegracji. W celu zapewnienia przydatności statystyk należy wziąć pod uwagę normy określone w rozporządzeniu (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady ([19]), rozporządzeniu (UE) 2019/1896 i w prawie krajowym oraz w razie potrzeby – przeprowadzić ich przegląd. Należy ustanowić wspólne normy i definicje dotyczące gromadzenia odpowiednich danych i sprawozdawczości, aby umożliwić ocenę wpływu niniejszego rozporządzenia oraz przyczynić się do podejmowania świadomych decyzji dotyczących przyszłego rozwoju polityki.

(64) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze do ustanowienia europejskiego nakazu powrotu. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 ([20]).

(65) Niniejsze rozporządzenie wprowadza nowy wspólny system powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, który ma być bezpośrednio wdrażany przez organy krajowe. Ten nowy system wprowadza istotne nowości mające na celu poprawę skuteczności procedury powrotu, w tym w odniesieniu do państw trzecich będących państwami powrotu i zewnętrznego wymiaru powrotów. Aby zapewnić szybkie stosowanie środków przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu, powinno ono wejść w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*. Przepisy, o których nie ma mowy w art. 50 ust. 2 niniejszego rozporządzenia i które zastąpią dyrektywę 2008/115/WE i mają na celu całkowite zastąpienie ram prawnych przewidzianych w tej dyrektywie, powinny być stosowane od dnia 17 października 2027 r., aby umożliwić podjęcie wszystkich niezbędnych kroków przygotowawczych i operacyjnych oraz zapewnić sprawne, skuteczne i spójne wykonanie niniejszego rozporządzenia na poziomie unijnym i krajowym, a także uniknąć nakładania się przepisów tej dyrektywy i niniejszego rozporządzenia. Dyrektywy 2001/40/WE i 2008/115/WE oraz decyzję Rady 2004/191/WE ([21]) należy zatem uchylić z tym dniem.

([18]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1147 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (Dz.U. L 251 z 15.7.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1147/oj).

([19]) Rozporządzenie (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców (Dz.U. L 199 z 31.7.2007, s. 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2007/862/oj).

([20]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

([21]) Decyzja Rady 2004/191/WE z dnia 23 lutego 2004 r. określająca kryteria oraz uzgodnienia praktyczne dotyczące rekompensaty dysproporcji finansowych wynikających ze stosowania dyrektywy 2001/40/WE w sprawie wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu obywateli państw trzecich (Dz.U. L 60 z 27.2.2004, s. 55, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2004/191/oj).

(66) Ponieważ cel niniejszego rozporządzenia, mianowicie zwiększenie skuteczności przeprowadzania powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, nie może zostać osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast – ze względu na rozmiary i skutki działań ukierunkowanych na zapewnienie wspólnego i spójnego podejścia między państwami członkowskimi – możliwe jest jego lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(67) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do TUE i do TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszego rozporządzenia i nie jest nim związana ani go nie stosuje. Ponieważ niniejsze rozporządzenie rozwija dorobek Schengen, zgodnie z art. 4 tego protokołu Dania – w terminie sześciu miesięcy po przyjęciu przez Radę niniejszego rozporządzenia – podejmuje decyzję, czy dokona jego transpozycji do swego prawa krajowego.

(68) Niniejsze rozporządzenie stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen, które nie mają zastosowania do Irlandii zgodnie z Protokołem nr 19 w sprawie dorobku Schengen włączonego w ramy Unii Europejskiej, załączonego do TUE i TFUE, a Irlandia, z zastrzeżeniem art. 4 tego protokołu, nie jest nim związana ani go nie stosuje.

(69) W odniesieniu do Islandii i Norwegii niniejsze rozporządzenie stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen – w rozumieniu Umowy zawartej przez Radę Unii Europejskiej i Republikę Islandii oraz Królestwo Norwegii dotyczącej włączenia tych dwóch państw we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen ([22]) – które wchodzą w zakres obszaru, o którym mowa w art. 1 lit. C decyzji Rady 1999/437/WE ([23]).

(70) W odniesieniu do Szwajcarii niniejsze rozporządzenie stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen – w rozumieniu Umowy między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie włączenia Konfederacji Szwajcarskiej we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen ([24]) – które wchodzą w zakres obszaru, o którym mowa w art. 1 lit. C decyzji 1999/437/WE w związku z art. 3 decyzji Rady 2008/146/WE ([25]).

(71) W odniesieniu do Liechtensteinu niniejsze rozporządzenie stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen – w rozumieniu Protokołu między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską, Konfederacją Szwajcarską i Księstwem Liechtensteinu w sprawie przystąpienia Księstwa Liechtensteinu do Umowy między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską i Konfederacją Szwajcarską dotyczącej włączenia Konfederacji Szwajcarskiej we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen – które wchodzą w zakres obszaru, o którym mowa w art. 1 lit. C decyzji 1999/437/WE w związku z art. 3 decyzji Rady 2011/350/UE ([26]).

([22]) Dz.U. L 176 z 10.7.1999, s. 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/1999/439(1)/oj.

([23]) Decyzja Rady 1999/437/WE z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie niektórych warunków stosowania Układu zawartego przez Radę Unii Europejskiej i Republikę Islandii oraz Królestwo Norwegii dotyczącego włączenia tych dwóch państw we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen (Dz.U. L 176 z 10.7.1999, s. 31, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/1999/437/oj).

([24]) Dz.U. L 53 z 27.2.2008, s. 52, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2008/178(1)/oj.

([25]) Decyzja Rady 2008/146/WE z dnia 28 stycznia 2008 r. w sprawie zawarcia w imieniu Wspólnoty Europejskiej Umowy między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską i Konfederacją Szwajcarską dotyczącej włączenia tego państwa we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen (Dz.U. L 53 z 27.2.2008, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2008/146/oj).

([26]) Decyzja Rady 2011/350/UE z dnia 7 marca 2011 r. w sprawie zawarcia w imieniu Unii Europejskiej Protokołu między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską, Konfederacją Szwajcarską i Księstwem Liechtensteinu w sprawie przystąpienia Księstwa Liechtensteinu do Umowy między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską i Konfederacją Szwajcarską dotyczącej włączenia Konfederacji Szwajcarskiej we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen, odnoszącego się do zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych i do przemieszczania się osób (Dz.U. L 160 z 18.6.2011, s. 19, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2011/350/oj).

(72) Niniejsze rozporządzenie jest aktem opartym na dorobku Schengen lub w inny sposób z nim związanym w rozumieniu art. 3 ust. 1 Aktu przystąpienia z 2003 r.

(73) Zgodnie z art. 42 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2018/1725 skonsultowano się z Europejskim Inspektorem Ochrony Danych, który wydał opinię w dniu 23 maja 2025 r.,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

ROZDZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot

1. W niniejszym rozporządzeniu ustanawia się wspólny system skutecznych powrotów obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium państw członkowskich (zwanych dalej „nielegalnie przebywającymi obywatelami państw trzecich"), zgodnie z prawami podstawowymi uznanymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą") i ogólnymi zasadami prawa Unii oraz zgodnie z mającymi zastosowanie zobowiązaniami międzynarodowymi, w tym w zakresie praw człowieka.

2. Celem niniejszego rozporządzenia jest umożliwienie państwom członkowskim podejmowania wszelkich koniecznych środków w celu zapewnienia skutecznych powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, z uwzględnieniem kompleksowego podejścia określonego w art. 3, art. 4 lit. h) i art. 5 lit. e) rozporządzenia (UE) 2024/1351.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich.

2. Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się do osób korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się na mocy prawa Unii, zdefiniowanych w art. 2 pkt 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 ([27]).

3. Niniejsze rozporządzenie pozostaje bez uszczerbku dla przepisów rozporządzeń (UE) 2024/1351, (UE) 2024/1348 i (UE) 2024/1349.

4. Bez uszczerbku dla ust. 5 niniejszego artykułu niniejsze rozporządzenie nie stosuje się do obywatela państwa trzeciego:

a) któremu odmówiono wjazdu na granicach zewnętrznych zgodnie z art. 14 rozporządzenia (UE) 2016/399 lub, w przypadku państwa członkowskiego niezwiązanego tym rozporządzeniem, któremu odmówiono wjazdu na terytorium takiego państwa członkowskiego zgodnie z równoważnym prawem krajowym;

b) który został zatrzymany lub ujęty przez właściwe organy w związku z nielegalnym przekraczaniem lądowej, morskiej lub powietrznej zewnętrznej granicy państwa członkowskiego i który nie otrzymał następnie zezwolenia na pobyt lub prawa do pobytu w tym państwie członkowskim;

([27]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz.U. L 77 z 23.3.2016, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/399/oj).

c) który zgodnie z prawem krajowym podlega procedurze powrotu w ramach sankcji prawa karnego lub na skutek takiej sankcji;

d) który podlega procedurze ekstradycji.

5. Państwo członkowskie może podjąć decyzję o stosowaniu niniejszego rozporządzenia do jednej lub większej liczby kategorii obywateli państw trzecich, o których mowa w ust. 4 lit. a), b) i c). W takich przypadkach niniejsze rozporządzenie stosuje się do tych kategorii obywateli państw trzecich od dnia, w którym państwo członkowskie powiadomiło o swojej decyzji pozostałe państwa członkowskie i Komisję.

6. Jeżeli państwo członkowskie podejmie decyzję o stosowaniu niniejszego rozporządzenia do obywateli państw trzecich podlegających procedurze powrotu w ramach sankcji prawa karnego, art. 5, 7 i 8 nie stosuje się.

7. W odniesieniu do obywateli państw trzecich wyłączonych zgodnie z ust. 4 lit. a) lub b) z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia państwa członkowskie zapewniają, aby sposób ich traktowania i poziom ich ochrony były nie mniej korzystne niż te określone w art. 10 ust. 9 i 10, art. 11 ust. 2, art. 11 ust. 6 lit. c) i e), art. 32 ust. 1–6 i art. 33 i zgodne z zasadą non-refoulement.

8. Niniejsze rozporządzenie stosuje się bez uszczerbku dla krajowego prawa karnego państw członkowskich, w szczególności przepisów ustanawiających skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje karne, w tym karę pozbawienia wolności, w związku z nielegalnym pobytem, pod warunkiem że dane postępowanie karne i stosowanie takich sankcji nie zagraża wykonaniu skutecznych powrotów.

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

1) „obywatel państwa trzeciego” oznacza osobę, która nie jest obywatelem Unii w rozumieniu art. 20 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i która nie jest osobą korzystającą z prawa do swobodnego przemieszczania się na mocy prawa Unii, zdefiniowaną w art. 2 pkt 5 rozporządzenia (UE) 2016/399;

2) „nielegalny pobyt” oznacza obecność na terytorium państwa członkowskiego obywatela państwa trzeciego, który nie spełnia lub przestał spełniać warunki wjazdu obywateli państw trzecich do państwa członkowskiego określone w art. 6 rozporządzenia (UE) 2016/399 lub warunki pobytu i zamieszkiwania w tym państwie członkowskim lub, w przypadku państwa członkowskiego niezwiązanego tym rozporządzeniem, obywatela państwa trzeciego, który nie spełnia lub przestał spełniać warunki wjazdu, pobytu lub zamieszkania określone w równoważnym prawie krajowym;

3) „państwo powrotu” oznacza jedno z następujących:

   a) państwo trzecie będące państwem pochodzenia obywatela państwa trzeciego;

   b) państwo trzecie będące państwem poprzedniego miejsca zwykłego pobytu obywatela państwa trzeciego;

   c) państwo trzecie tranzytu w drodze do Unii zgodnie z umowami lub uzgodnieniami o readmisji zawartymi przez Unię lub państwa członkowskie;

   d) państwo trzecie, w którym obywatel państwa trzeciego ma prawo do wjazdu i pobytu, inne niż państwo, o którym mowa w lit. a) i b);

e) bezpieczny kraj trzeci, w odniesieniu do którego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej obywatela państwa trzeciego został odrzucony jako niedopuszczalny zgodnie z art. 38 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) 2024/1348 lub, w przypadku państw członkowskich niezwiązanych tym rozporządzeniem, zgodnie z równoważnymi przepisami, jeżeli te państwa członkowskie wprowadziły takie przepisy do swojego prawa krajowego;

f) państwo pierwszego azylu, w odniesieniu do którego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej obywatela państwa trzeciego został odrzucony jako niedopuszczalny na podstawie art. 38 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (UE) 2024/1348 lub, w przypadku państw członkowskich niezwiązanych tym rozporządzeniem, zgodnie z równoważnymi przepisami, jeżeli te państwa członkowskie wprowadziły takie przepisy do swojego prawa krajowego;

g) państwo trzecie, inne niż państwo, o którym mowa w lit. a), b) lub d), z którym zawarto umowę lub uzgodnienie, na podstawie których przyjmuje się obywatela państwa trzeciego, zgodnie z art. 14 niniejszego rozporządzenia;

4) „decyzja nakazująca powrót" oznacza decyzję administracyjną lub orzeczenie sądowe, w których stwierdza się lub uznaje, że obywatel państwa trzeciego przebywa w państwie członkowskim nielegalnie, oraz stwierdza się lub nakłada obowiązek opuszczenia przez tego obywatela państwa trzeciego terytorium państw członkowskich;

5) „powrót" oznacza działania, w wyniku których nielegalnie przebywający obywatel państwa trzeciego:

a) powraca dobrowolnie, zgodnie z definicją zawartą w pkt 8; lub

b) zostaje wydalony przez właściwe organy z państw członkowskich do państwa powrotu określonego w decyzji nakazującej wydalenie lub, w stosownych przypadkach, w decyzji nakazującej powrót;

6) „decyzja nakazująca wydalenie" oznacza decyzję administracyjną lub orzeczenie sądowe, w których stwierdza się lub uznaje, że obywatel państwa trzeciego może zostać wydalony do co najmniej jednego państwa powrotu;

7) „wydalenie" oznacza wykonanie decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie przez właściwe organy poprzez fizyczny przewóz osoby z państw członkowskich do państwa powrotu;

8) „dobrowolny powrót" oznacza opuszczenie we własnym zakresie terytorium państw członkowskich, z pomocą lub bez pomocy i bez konieczności wydalenia, przez nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego wykonującego obowiązek opuszczenia terytorium państw członkowskich w terminie wyjazdu określonym w decyzji nakazującej powrót lub po upływie tego terminu wyjazdu;

9) „ucieczka" oznacza działanie, w wyniku którego obywatel państwa trzeciego przestaje pozostawać do dyspozycji dla właściwych organów administracyjnych lub sądowych;

10) „zakaz wjazdu" oznacza decyzję administracyjną lub orzeczenie sądowe, które zakazują wjazdu i pobytu obywatela państwa trzeciego na terytorium państw członkowskich;

11) „operacja powrotowa" oznacza operację zorganizowaną lub koordynowaną przez właściwy organ lub wspieraną przez Frontex, w ramach której obywatele państw trzecich powracają z jednego lub większej liczby państw członkowskich.

Artykuł 4

Prawa podstawowe

Stosując niniejsze rozporządzenie, państwa członkowskie w pełni przestrzegają odpowiednich przepisów prawa Unii, w tym Karty, i odpowiedniego prawa międzynarodowego, a także zobowiązań związanych z dostępem do ochrony międzynarodowej, zasady non-refoulement oraz praw podstawowych.

ROZDZIAŁ II

PROCEDURA POWROTU

SEKCJA 1

PROCEDURA WYDAWANIA DECYZJI NAKAZUJĄCEJ POWRÓT

Artykuł 5

Decyzja nakazująca powrót

1. Decyzję nakazującą powrót wydają właściwe organy państwa członkowskiego wobec każdego obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na jego terytorium; w decyzji nakazującej powrót stwierdza się lub nakłada na obywatela państwa trzeciego obowiązek opuszczenia terytorium państw członkowskich.

2. W decyzji nakazującej powrót:

a) określa się nieprzekraczający 30 dni termin wyjazdu, przed upływem którego obywatel państwa trzeciego musi opuścić terytorium państw członkowskich; lub

b) stwierdza się, że obywatel państwa trzeciego musi natychmiast opuścić terytorium państw członkowskich.

Nieprzekraczalny termin wyjazdu, o którym mowa w lit. a) akapitu pierwszego, może zostać skrócony zgodnie z prawem krajowym.

Państwa członkowskie mogą określić w swoim prawie krajowym okoliczności, w których obywatelowi państwa trzeciego należy wyznaczyć termin wyjazdu lub w których ma natychmiast opuścić terytorium państw członkowskich.

3. Na zasadzie odstępstwa od ust. 2 akapit pierwszy lit. a), w decyzji nakazującej powrót można określić termin wyjazdu przekraczający 30 dni z należytym uwzględnieniem szczególnych okoliczności danego przypadku.

4. Właściwe organy mogą przedłużyć termin wyjazdu, który został wcześniej określony w decyzji nakazującej powrót, uwzględniając należycie szczególne okoliczności danego przypadku, w szczególności uczestnictwo w programie powrotu i reintegracji zgodnie z art. 44 ust. 3 lub wykonywanie obowiązku współpracy określonego w art. 18.

5. Właściwe organy mogą skrócić termin wyjazdu, który został wcześniej określony w decyzji nakazującej powrót, w przypadku niewykonywania obowiązku współpracy określonego w art. 18.

6. Dzień, od którego liczy się termin wyjazdu, jest określany w prawie krajowym.

7. Decyzję nakazującą powrót wydaje się na piśmie, podając w niej uzasadnienie faktyczne i prawne. Obywatela państwa trzeciego informuje się o dostępnych środkach prawnych i terminach na skorzystanie z tych środków. Obywatela państwa trzeciego powiadamia się o decyzji nakazującej powrót najszybciej jak to możliwe, zgodnie z prawem krajowym wydającego decyzję państwa członkowskiego. Jeżeli miejsce pobytu obywatela państwa trzeciego jest nieznane, o decyzji nakazującej powrót powiadamia się zgodnie z prawem krajowym.

8. Właściwe organy mogą podjąć decyzję o nieprzekazywaniu lub o przekazaniu w ograniczonym zakresie uzasadnienia faktycznego, o którym mowa w ust. 7, jeżeli prawo krajowe przewiduje ograniczenie prawa do informacji lub gdy jest to konieczne do ochrony porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego oraz w celu zapobiegania przestępstwom karnym, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania przestępstw karnych. W takich przypadkach obywatela państwa trzeciego informuje się o zasadniczych powodach podjęcia decyzji nakazującej powrót w celu uzyskania dostępu do skutecznego środka prawnego. Obowiązek informowania obywatela państwa trzeciego o zasadniczych powodach nie obejmuje obowiązku ujawnienia jakichkolwiek informacji niejawnych.

9. Państwo lub państwa powrotu mogą zostać określone w decyzji nakazującej powrót lub zgodnie z art. 10 ust. 4 przed przeprowadzeniem wydalenia. W przypadku gdy obywatel państwa trzeciego postanowi dobrowolnie powrócić do innego państwa niż państwo lub państwa powrotu określone w decyzji nakazującej powrót lub w decyzji nakazującej wydalenie, nie jest konieczne wydanie nowej decyzji określającej to państwo powrotu.

10. Właściwe organy mogą wydawać decyzję nakazującą powrót w przypadku wystąpienia przeszkód utrudniających wydalenie. W przypadku gdy państwo powrotu zostało określone w decyzji nakazującej powrót i stwierdzono ryzyko refoulement, wydalenie do tego państwa powrotu zostaje wstrzymane zgodnie z art. 11 ust. 1 lit. a).

11. Obywatelowi państwa trzeciego zapewnia się, na wniosek, pisemne lub ustne tłumaczenie głównych elementów decyzji nakazujących powrót, w tym tłumaczenie informacji o dostępnych środkach prawnych, na język, który jest zrozumiały dla obywatela państwa trzeciego lub co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały. W tym celu właściwe organy mogą wykorzystywać – w stosownych przypadkach – ujednolicone szablony tłumaczeń lub narzędzia do tłumaczenia wspomaganego maszynowo lub do tłumaczenia wygenerowanego maszynowo.

12. Decyzję nakazującą powrót wydaje się w tym samym akcie lub w odrębnym akcie jednocześnie i wraz z decyzją o zakończeniu legalnego pobytu obywatela państwa trzeciego lub bez zbędnej zwłoki po tym terminie, nie naruszając zabezpieczeń proceduralnych przewidzianych w rozdziale V i innych odpowiednich przepisów prawa Unii i prawa międzynarodowego.

13. Komisja przyjmuje najpóźniej w dniu 17 kwietnia 2027 r. akt wykonawczy w celu ustanowienia formularza „europejskiego nakazu powrotu". Europejski nakaz powrotu zawiera główne elementy decyzji nakazującej powrót oraz, w odpowiednim przypadku, decyzji nakazującej wydalenie. Ten akt wykonawczy przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 47 ust. 2.

14. Po wydaniu decyzji nakazującej powrót państwa członkowskie wykorzystują europejski nakaz powrotu i udostępniają go za pośrednictwem Systemu Informacyjnego Schengen zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2018/1860.

15. Do dnia przyjęcia aktu wykonawczego, o którym mowa w ust. 13, państwa członkowskie oraz Komisja i odpowiednie agencje Unii, takie jak eu-LISA, rozpoczynają wprowadzanie, niezbędnych rozwiązań prawnych i technicznych, aby udostępniać europejski nakaz powrotu za pośrednictwem Systemu Informacyjnego Schengen i tym samym ułatwić wykonywanie obowiązku ustanowionego w ust. 14. W stosownych przypadkach Komisja i odpowiednie agencje Unii, takie jak eu-LISA, udzielają wsparcia państwom członkowskim.

16. Do dnia 17 października 2027 r. Komisja i odpowiednie agencje Unii, takie jak eu-LISA, wdrożą środki zapewniające możliwość zautomatyzowanej obsługi europejskiego nakazu powrotu w celu zwiększenia skuteczności stosowania art. 7.

17. Do dnia 17 października 2027 r. państwa członkowskie powiadamiają Komisję o niezbędnych rozwiązaniach prawnych i technicznych wprowadzonych w celu wykonania obowiązku, o którym mowa w ust. 14.

Artykuł 6

Wyjątki od obowiązku wydania decyzji nakazującej powrót

1. Właściwe organy państw członkowskich mogą podjąć decyzję o niewydawaniu decyzji nakazującej powrót, w przypadku gdy nielegalnie przebywający obywatel państwa trzeciego:

a) został przekazany do innego państwa członkowskiego zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 23a rozporządzenia (UE) 2016/399;

b) został przekazany do innego państwa członkowskiego na podstawie dwustronnych umów lub uzgodnień lub w ramach współpracy między państwami członkowskimi zgodnie z art. 42;

c) jest osobą, której nielegalny pobyt wykryto w związku z odprawą graniczną przeprowadzoną przy wyjeździe na granicy zewnętrznej zgodnie z art. 8 rozporządzenia (UE) 2016/399 lub, w przypadku państw członkowskich niezwiązanych tym rozporządzeniem, w związku z równoważną kontrolą przeprowadzoną zgodnie z prawem krajowym, aby uniknąć w jak największym stopniu opóźnienia wyjazdu obywatela państwa trzeciego.

2. Decyzji nakazującej powrót nie wydaje się w przypadku, gdy obywatel państwa trzeciego posiada ważny dokument pobytowy, wizę długoterminową lub inne zezwolenie uprawniające do pobytu wydane przez inne państwo członkowskie.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2 niniejszego artykułu, państwo członkowskie, na którego terytoriom obywatel państwa trzeciego przebywa nielegalnie, wymaga, aby obywatel państwa trzeciego natychmiast udał się na terytorium innego państwa członkowskiego. Jeżeli obywatel państwa trzeciego nie wykona tego obowiązku lub gdy natychmiastowy wyjazd obywatela państwa trzeciego jest konieczny ze względów porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, państwo członkowskie, na którego terytorium ten obywatel państwa trzeciego nielegalnie przebywa, może zwrócić się o współpracę do innych państw członkowskich zgodnie z art. 42 lub wydać decyzję nakazującą powrót zgodnie z art. 5.

4. Decyzji nakazującej powrót nie wydaje się w przypadku stosowania procedury określonej w art. 7.

Artykuł 7

Uznawanie i wykonywanie decyzji nakazujących powrót wydanych przez inne państwo członkowskie

1. Państwo członkowskie, w którym obywatel państwa trzeciego przebywa nielegalnie (zwane dalej „wykonującym decyzję państwem członkowskim"), może uznać i wykonać wykonalną decyzję nakazującą powrót oraz, w stosownych przypadkach, decyzję nakazującą wydalenie, wydane wobec tego obywatela państwa trzeciego przez inne państwo członkowskie (zwane dalej „wydającym decyzję państwem członkowskim") zgodnie z art. 5 ust. 1 i art. 10 ust. 3. Wykonanie to musi być oparte na informacjach zawartych w europejskim nakazie powrotu, i przeprowadzone zgodnie z krajowymi przepisami i procedurami określonymi w art. 10.

2. Uznawanie nie musi mieć postaci procedury administracyjnej. Państwa członkowskie nie są zobowiązane do wydawania decyzji administracyjnych lub orzeczeń administracyjnych do celu uznania.

3. Jeżeli państwo członkowskie nie uzna lub nie wykona decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie zgodnie z ust. 1, państwo to wydaje decyzję nakazującą powrót z zastrzeżeniem warunków określonych w art. 5 lub decyzję nakazującą wydalenie zgodnie z art. 10 ust. 3.

4. Jeżeli zgodnie z ust. 1 państwo członkowskie uznaje lub wykonuje decyzję nakazującą powrót lub decyzję nakazującą wydalenie, zawiesza ono wydalenie, jeżeli skutki decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie są zawieszone w wydającym decyzję państwie członkowskim, i może wydać decyzję nakazującą powrót z zastrzeżeniem warunków określonych w art. 5.

5. Jeżeli wydające decyzję państwo członkowskie zawiesi lub cofnie decyzję nakazującą powrót lub jeżeli decyzja nakazująca powrót zostanie unieważniona przez organ administracyjny lub przez sąd lub trybunał, wykonujące decyzję państwo członkowskie wydaje decyzję nakazującą powrót z zastrzeżeniem warunków określonych w art. 5.

6. Wydające decyzję państwo członkowskie przekazuje wykonującemu decyzję państwu członkowskiemu, na jego wniosek, wszystkie dostępne dane i dokumenty niezbędne do celów powrotu lub wydalenia zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2018/1860.

7. Stosowanie niniejszego artykułu pozostaje bez uszczerbku dla stosowania wyjątków określonych w art. 6.

8. Do dnia przyjęcia aktu wykonawczego, o którym mowa w art. 5 ust. 13, państwa członkowskie rozpoczynają działania przygotowawcze, które mogłyby ułatwić uznawanie decyzji nakazujących powrót lub decyzji nakazujących wydalenie wydanych przez inne państwo członkowskie, w tym, w stosownych przypadkach, wprowadzają rozwiązania prawne i techniczne w swoich systemach krajowych, zmiany w krajowych systemach informatycznych, odpowiednie szkolenia i działania w ramach projektów pilotażowych.

9. Do dnia 17 października 2029 r. Komisja oceni wdrożenie wzajemnego uznawania na podstawie ust. 1 niniejszego artykułu, a w szczególności następujące kwestie:

a) czy rozwiązania prawne i techniczne, o których mowa w art. 5 ust. 15, mające na celu udostępnienie europejskiego nakazu powrotu za pośrednictwem Systemu Informacyjnego Schengen, zostały wprowadzone przez państwa członkowskie i czy są skuteczne;

b) czy państwa członkowskie wprowadziły rozwiązania prawne i techniczne, które zapewniają zautomatyzowaną obsługę europejskiego nakazu powrotu, o której mowa w art. 5 ust. 16;

c) skuteczność uznawania i wykonywania decyzji nakazujących powrót i decyzji nakazujących wydalenie;

d) wynikające z tego obciążenie krajowych systemów sądowniczych i administracyjnych oraz

e) wyniki odpowiednich szkoleń i działań w ramach projektów pilotażowych.

10. Na podstawie oceny, o której mowa w ust. 9, Komisja przedkłada, w stosownych przypadkach, wnioski ustawodawcze, w tym wszelkie ukierunkowane zmiany mające na celu zapewnienie skutecznych powrotów, z myślą o wprowadzeniu obowiązkowego uznawania i wykonywania wykonalnych decyzji nakazujących powrót i decyzji nakazujących wydalenie wydanych przez inne państwo członkowskie. Jeżeli Komisja nie przedłoży wniosku, musi to uzasadnić.

SEKCJA 2

ZAKAZ WJAZDU

Artykuł 8

Wydawanie zakazu wjazdu

1. Decyzji nakazującej powrót towarzyszy zakaz wjazdu, gdy:

a) obywatel państwa trzeciego podlega wydaleniu zgodnie z art. 10;

b) obowiązek opuszczenia terytorium państw członkowskich nie został wykonany w terminach określonych zgodnie z art. 5; lub

c) obywatel państwa trzeciego stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa w rozumieniu art. 13.

2. W przypadkach innych niż wymienione w ust. 1 właściwe organy mogą dołączyć zakaz wjazdu do decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie, biorąc pod uwagę istotne okoliczności, w szczególności poziom współpracy ze strony obywatela państwa trzeciego.

3. Zakaz wjazdu wydaje się na piśmie w ramach decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie lub oddzielnie. Obywatela państwa trzeciego powiadamia się o zakazie wjazdu w języku, który jest dla niego zrozumiały lub co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały. W tym celu właściwe organy mogą wykorzystywać – w stosownych przypadkach – ujednolicone szablony tłumaczeń lub narzędzia do tłumaczenia wspomaganego maszynowo lub do tłumaczenia wygenerowanego maszynowo.

4. Właściwe organy mogą nałożyć zakaz wjazdu bez wydawania decyzji nakazującej powrót wobec obywatela państwa trzeciego, który przebywa nielegalnie na terytorium państw członkowskich i którego nielegalny pobyt został wykryty w związku z odprawą graniczną przeprowadzoną przy wyjeździe zgodnie z art. 8 rozporządzenia (UE) 2016/399 lub, w przypadku państw członkowskich niezwiązanych tym rozporządzeniem, w związku z równoważną kontrolą przeprowadzoną zgodnie z prawem krajowym. W takich przypadkach zakaz wjazdu można nałożyć i powiadomić o nim po opuszczeniu terytorium państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego, aby uniknąć w jak największym stopniu opóźnienia wyjazdu obywatela państwa trzeciego.

5. Jeżeli nielegalnie przebywający obywatel państwa trzeciego wyjedzie z terytorium państw członkowskich przed wydaniem decyzji nakazującej powrót, właściwe organy mogą nałożyć zakaz wjazdu bez wydania decyzji nakazującej powrót.

6. Jeżeli powody wydania zakazu wjazdu pojawiły się po wydaniu decyzji nakazującej powrót, właściwe organy mogą nałożyć zakaz wjazdu bez wydania nowej decyzji nakazującej powrót.

7. Właściwe organy mogą wstrzymać się od wydania zakazu wjazdu w indywidualnych przypadkach ze względów humanitarnych, jeżeli obywatel państwa trzeciego jest ofiarą handlu ludźmi lub jeżeli obywatel państwa trzeciego należycie współpracuje z właściwymi organami, w tym przystąpił do programu powrotu i reintegracji.

8. Czas trwania zakazu wjazdu określa się z należytym uwzględnieniem wszystkich istotnych dla danego przypadku okoliczności na maksymalnie 10 lat. Bez uszczerbku dla art. 13 ust. 5 lit. a) zakaz wjazdu może zostać wydany na maksymalny okres 20 lat z należytym uzasadnieniem, jeżeli uznaje się za konieczne uniemożliwienie obywatelowi państwa trzeciego wjazdu na terytorium państw członkowskich.

9. Okres obowiązywania zakazu wjazdu rozpoczyna się w dniu, w którym obywatel państwa trzeciego opuścił terytorium państw członkowskich.

Artykuł 9

Cofnięcie, zawieszenie lub skrócenie czasu trwania zakazu wjazdu

1. Zakaz wjazdu może zostać cofnięty lub zawieszony lub jego czas trwania może zostać skrócony przez właściwy organ wydającego decyzję państwa członkowskiego w przypadku, gdy obywatel państwa trzeciego wykaże, że powrócił dobrowolnie, bez uszczerbku dla ust. 2 i 3.

2. Właściwy organ wydającego decyzję państwa członkowskiego może, jeżeli uzna to za właściwe, cofnąć lub zawiesić zakaz wjazdu lub skrócić jego czas trwania w uzasadnionych indywidualnych przypadkach, w tym ze względów humanitarnych, z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności, bez uszczerbku dla ust. 3.

3. Obywatel państwa trzeciego może przedłożyć należycie uzasadniony wniosek o cofnięcie lub zawieszenie zakazu wjazdu lub skrócenie jego czasu trwania, pod warunkiem że obywatel państwa trzeciego wyjechał z terytorium państw członkowskich, bez uszczerbku dla ust. 4.

4. Obywatel państwa trzeciego, któremu wydano zakaz wjazdu na okres przekraczający 10 lat zgodnie z art. 8 ust. 8 lub z art. 13 ust. 5 lit. a), może, po upływie 10 lat od wyjazdu z terytorium państw członkowskich, zwrócić się do wydającego państwa członkowskiego o sprawdzenie, czy zakaz wjazdu powinien zostać cofnięty lub zawieszony lub jego czas trwania skrócony, z należytym uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności, w tym, w stosownych przypadkach, tego, czy obywatel państwa trzeciego nadal stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa w rozumieniu art. 13 i czy zakaz wjazdu jest nadal konieczny, by nie dopuścić do wjazdu obywatela państwa trzeciego na terytorium państw członkowskich. Wniosek o sprawdzenie powinien być należycie uzasadniony.

5. Państwa członkowskie mogą uzależnić cofnięcie zakazu wjazdu od zwrotu kosztów wydalenia obywatela państwa trzeciego.

SEKCJA 3

WYKONANIE POWROTU

Artykuł 10

Wydalenie

1. Państwa członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki, by wydalić obywatela państwa trzeciego, wobec którego wydano decyzję nakazującą powrót lub decyzję nakazującą wydalenie, w przypadku gdy:

a) obywatel państwa trzeciego nie wykonał obowiązku opuszczenia terytorium państw członkowskich zgodnie z art. 5;

b) obywatel państwa trzeciego nie współpracuje z właściwymi organami;

c) obywatel państwa trzeciego jest objęty zakresem stosowania art. 13;

d) obywatel państwa trzeciego przemieszcza się do innego państwa członkowskiego bez zezwolenia, w tym w terminie określonym zgodnie z art. 5;

e) właściwe organy uznają wydalenie za konieczne i proporcjonalne, zgodnie z prawem krajowym, z powodów innych niż powody wymienione w lit. a)–d).

2. Niniejsze rozporządzenie nie uniemożliwia państwom członkowskim zezwalania na dobrowolny powrót lub ułatwiania dobrowolnego powrotu obywatela państwa trzeciego, który i tak podlega wydaleniu zgodnie z ust. 1, w szczególności jeżeli uznaje się, że prowadzi to do szybszego i skuteczniejszego powrotu.

3. Właściwe organy mogą wydać decyzję nakazującą wydalenie każdego obywatela państwa trzeciego, który podlega procedurze powrotu. Jeżeli wydaje się decyzję nakazującą wydalenie, sporządza się ją na piśmie i może być zawarta w tej samej decyzji co decyzja nakazująca powrót lub może zostać wydana jako odrębna decyzja administracyjny lub orzeczenie sądowe lub może stanowić część innej decyzji administracyjnej lub sądowej.

4. Jeżeli państwo powrotu nie zostało jeszcze określone lub jeżeli jest inne niż państwo powrotu określone wcześniej, właściwe organy określają przed przeprowadzeniem wydalenia – w decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie – co najmniej jedno państwo powrotu.

5. Jeżeli wydaje się decyzję nakazującą wydalenie, musi ona zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne. Obywatela państwa trzeciego informuje się o dostępnych środkach prawnych i terminach na skorzystanie z tych środków. O decyzji nakazującej wydalenie powiadamia się obywatela państwa trzeciego możliwie najszybciej, zgodnie z prawem krajowym wydającego decyzję państwa członkowskiego.

6. Jeżeli wydaje się decyzję nakazującą wydalenie, obywatelowi państwa trzeciego zapewnia się, na wniosek, pisemne lub ustne tłumaczenie głównych elementów tej decyzji, w tym informacji o dostępnych środkach prawnych, na język, który jest zrozumiały dla obywatela państwa trzeciego lub co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały. W tym celu właściwe organy mogą wykorzystywać – w stosownych przypadkach – ujednolicone szablony tłumaczeń lub narzędzia do tłumaczenia wspomaganego maszynowo lub do tłumaczenia wygenerowanego maszynowo.

7. Jeżeli obywatel państwa trzeciego poinformuje o pojawieniu się istotnych przesłanek, że wydalenie naruszy zasadę non-refoulement, lub gdy organy państwa członkowskiego dowiedzą się o takich przesłankach, właściwe organy stosują wobec obywatela państwa trzeciego odpowiednią procedurę, w tym, w stosownych przypadkach, procedurę azylową zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2024/1348 lub, w przypadku państwa członkowskiego niezwiązanego tym rozporządzeniem, zgodnie z równoważnymi przepisami, jeżeli państwa te wprowadziły takie przepisy do swojego prawa krajowego, lub oceniają zgodnie z prawem krajowym, czy wydalenie jest zgodne z zasadą non-refoulement. Obywatel państwa trzeciego niezwłocznie przedstawia wszelkie istotne informacje dotyczące jego sytuacji osobistej, aby uzasadnić twierdzenie, że wydalenie naruszałoby zasadę non-refoulement. Właściwe organy mogą korzystać z wszelkich wcześniejszych ocen ryzyka refoulement w przypadku tego obywatela państwa trzeciego lub uwzględniać takie oceny. Kolejną ocenę stwierdzającą, że istnieje ryzyko refoulement, przeprowadza się wyłącznie wówczas, gdy istotne informacje zostały należycie uzasadnione.

8. Państwa członkowskie mogą postanowić, że przestrzeganie zasady non-refoulement może być oceniane przez organ inny niż właściwy organ wydający lub wykonujący decyzję nakazującą powrót.

9. Stosowanie środków przymusu w celu zapewnienia wydalenia musi być konieczne i proporcjonalne oraz w żadnym przypadku środki takie nie mogą obejmować użycia siły przekraczającego rozsądne granice. Są one wdrażane zgodnie z prawem krajowym, z poszanowaniem praw podstawowych i należnym szacunkiem dla godności i nietykalności cielesnej obywatela państwa trzeciego.

10. Jeżeli wydalenie następuje drogą powietrzną, państwa członkowskie uwzględniają wspólne wytyczne w sprawie postanowień dotyczących tajności w odniesieniu do wspólnych wydaleń drogą powietrzną, które to wytyczne określono w załączniku do decyzji Rady 2004/573/WE ([28]).

Artykuł 11

Warunki wstrzymania wydalenia

1. Wydalenie zgodnie z art. 10 wstrzymuje się w następujących okolicznościach:

a) jeżeli stanowiłoby ono naruszenie zasady non-refoulement; lub

b) na okres zawieszenia decyzji nakazującej powrót zgodnie z art. 28.

2. Wydalenie zgodnie z art. 10 można wstrzymać, uwzględniając szczególne okoliczności danego przypadku. Jeżeli istnieje ryzyko ucieczki, można zastosować dodatkowe środki zgodnie z ust. 7 niniejszego artykułu.

3. Wniosek obywatela państwa trzeciego o wstrzymanie wydalenia musi zawierać należyte uzasadnienie.

([28]) Decyzja Rady 2004/573/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wspólnych lotów w celu wydalenia z terytorium dwóch lub więcej Państw Członkowskich, obywateli państw trzecich, którzy podlegają indywidualnemu nakazowi wydalenia (Dz. U. L 261 z 6.8.2004, s. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2004/573/oj).

4. Państwa członkowskie przekazują obywatelowi państwa trzeciego na piśmie potwierdzenie wstrzymania wydalenia zgodnie z ust. 1 lub 2 i jego praw w okresie wstrzymania wydalenia. Tłumaczenie potwierdzenia może zostać przekazane obywatelowi państwa trzeciego ustnie w języku, który jest dla niego zrozumiały lub co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały, w tym z wykorzystaniem usług tłumaczenia ustnego.

5. Wstrzymanie wydalenia poddaje się kontroli w przypadku istotnej zmiany okoliczności.

6. W odniesieniu do sytuacji obywatela państwa trzeciego w okresach, na które wstrzymano wydalenie, uwzględnia się następujące kwestie, w tym wykonywanie przez obywatela państwa trzeciego obowiązków ustanowionych w niniejszym rozporządzeniu:

a) podstawowe potrzeby;

b) utrzymanie jedności rodziny w odniesieniu do członków rodziny przebywających na terytorium państwa członkowskiego;

c) opiekę zdrowotną w nagłych wypadkach oraz leczenie chorób w podstawowym zakresie;

d) zapewnienie małoletnim dostępu do podstawowego systemu edukacji w zależności od czasu trwania ich pobytu;

e) szczególne potrzeby osób wymagających szczególnego traktowania.

7. W przypadku wstrzymania wydalenia środki określone w art. 18, 23 i 29 mogą być stosowane po spełnieniu warunków.

Artykuł 12

Monitorowanie wydalenia

Państwa członkowskie zapewniają niezależny system monitorowania wydalenia. Państwa członkowskie mogą opierać się na istniejących mechanizmach monitorowania, takich jak struktury i wiedza fachowa określone na podstawie rozporządzenia (UE) 2024/1356, stosownie do celów niniejszego artykułu.

Artykuł 13

Powrót obywateli państw trzecich stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa

1. Niniejszy artykuł stosuje się do obywateli państw trzecich, jeżeli:

a) stanowią oni zagrożenie dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, w tym gdy dotyczy ich wpis dokonany na podstawie art. 24 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1861 ([29]);

b) istnieją racjonalne przesłanki, by sądzić, że popełnili oni poważne przestępstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW ([30]), lub popełnili przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej dwóch lat na mocy prawa krajowego lub popełnili kilka przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej jednego roku na mocy prawa krajowego;

([29]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1861 z dnia 28 listopada 2018 r. w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen (SIS) w dziedzinie odpraw granicznych, zmiany konwencji wykonawczej do układu z Schengen oraz zmiany i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1987/2006 (Dz.U. L 312 z 7.12.2018, s. 14, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1861/oj).

([30]) Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi (Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2002/584/oj).

c) istnieją racjonalne przesłanki wskazujące, że są oni zamieszani w którekolwiek z przestępstw, o których mowa w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/541 ([31]);

d) istnieją racjonalne przesłanki wskazujące na ich zamiar popełnienia przestępstwa, o którym mowa w lit. b) i c) niniejszego ustępu, na terytorium państwa członkowskiego;

e) istnieją racjonalne przesłanki wskazujące, że stanowią oni inne zagrożenie dla bezpieczeństwa określone w prawie krajowym.

2. Ust. 1 lit. b), c) i d) stosuje się również do obywateli państw trzecich, jeżeli istnieją racjonalne przesłanki wskazujące, że osoby te podżegają do popełnienia przestępstw lub czynów, o których mowa w tych literach, lub w inny sposób uczestniczą w ich popełnianiu.

3. Obywatele państw trzecich objęci zakresem stosowania niniejszego artykułu podlegają wydaleniu zgodnie z art. 10.

4. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, aby decyzje nakazujące powrót dotyczące obywateli państw trzecich objętych zakresem stosowania niniejszego artykułu były traktowane i wykonywane priorytetowo.

5. Na zasadzie odstępstwa od odpowiednich przepisów niniejszego rozporządzenia obywatele państw trzecich objęci zakresem stosowania niniejszego artykułu mogą:

a) podlegać zakazowi wjazdu wydanemu zgodnie z art. 8 na okres przekraczający maksymalny czas trwania, o którym mowa w art. 8 ust. 8, lub zakazowi wjazdu na czas nieokreślony, jeżeli jest to uzasadnione i proporcjonalne do zagrożenia dla bezpieczeństwa stwarzanego przez obywatela państwa trzeciego; w takich przypadkach stosuje się art. 9 ust. 4;

b) zostać umieszczeni w ośrodku detencyjnym zgodnie z art. 29 ust. 3 lit. c);

c) zostać umieszczeni w jednostkach penitencjarnych i – w miarę możliwości – być przetrzymywani oddzielnie od zwykłych osadzonych;

d) podlegać detencji na dodatkowe okresy przekraczające maksymalny czas trwania przewidziany w art. 30 ust. 3, określone przez sąd lub trybunał z uwzględnieniem okoliczności danego przypadku i podlegające kontroli sądu lub trybunału co najmniej raz na trzy miesiące.

6. Jeżeli zagrożeniu dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, jakie stanowią obywatele państw trzecich, o których mowa w ust. 1 lit. a), nie można skutecznie przeciwdziałać na podstawie niniejszego artykułu, państwa członkowskie mogą ustanowić inne środki w prawie krajowym. Podejmując stosowną decyzję, państwa członkowskie zapewniają, aby środki te były konieczne i proporcjonalne z uwzględnieniem wagi tego zagrożenia lub niebezpieczeństwa, jakie stwarza dana osoba.

7. Państwa członkowskie mogą korzystać z istniejącej dogłębnej oceny bezpieczeństwa wszystkich istotnych okoliczności przeprowadzonej przez właściwe organy na poprzednich etapach, w tym w kontekście procedur azylowych, wizowych i kontroli granicznej, w tym kontroli przesiewowej.

([31]) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/541 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie zwalczania terroryzmu i zastępująca decyzję ramową Rady 2002/475/WSiSW oraz zmieniająca decyzję Rady 2005/671/WSiSW (Dz.U. L 88 z 31.3.2017, s. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2017/541/oj).

Artykuł 14

Powrót do państwa trzeciego, z którym zawarto umowę lub uzgodnienie

1. Powrót nielegalnie przebywających obywateli państwa trzeciego do państwa powrotu, o którym mowa wu art. 3 akapit pierwszy pkt 3 lit. g), wymaga zawarcia umowy lub uzgodnienia z tym państwem trzecim. Taka umowa lub takie uzgodnienie może zostać zawarte wyłącznie z takim państwem trzecim, w którym przestrzegane są międzynarodowe standardy i zasady praw człowieka, zgodnie z prawem międzynarodowym, w tym z zasadą non-refoulement.

2. W umowie lub uzgodnieniu zawartym na podstawie ust. 1, określa się:

a) procedury mające zastosowanie do powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich z terytorium państw członkowskich do państwa powrotu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 lit. g);

b) warunki pobytu obywatela państwa trzeciego w państwie powrotu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 lit. g), w tym obowiązki i zakres odpowiedzialności stron tej umowy lub tego uzgodnienia;

c) obowiązki państwa trzeciego, o którym mowa w ust. 1 zdanie drugie;

d) skutki naruszenia takiej umowy lub takiego uzgodnienia lub istotnej zmiany mającej negatywny wpływ na sytuację w państwie powrotu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 lit. g).

3. Jeżeli w umowie lub uzgodnieniu zawartym na podstawie ust. 1 niniejszego artykułu przewidziano dalszy etap powrotu do państwa powrotu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 lit. a)–d), w umowie lub uzgodnieniu, oprócz elementów wskazanych w ust. 2 niniejszego artykułu, określa się:

a) skutki w przypadku, gdy dalszy etap powrotu nie jest możliwy;

b) odpowiednie obowiązki i zakres odpowiedzialności stron tej umowy lub tego uzgodnienia;

c) skutki istotnej zmiany mającej negatywny wpływ na sytuację w państwie powrotu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 lit. g);

d) niezależny organ lub mechanizm monitorowania skutecznego stosowania umowy lub uzgodnienia.

Umowa lub uzgodnienie na podstawie akapitu pierwszego mogą zawierać warunki detencji w państwie powrotu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 lit. g).

4. Państwa członkowskie informują w odpowiednim czasie zainteresowane państwa członkowskie o negocjacjach dotyczących umowy lub uzgodnienia, o których mowa w ust. 1, z państwem trzecim, które posiada wspólną granicę z tymi państwami członkowskimi. Państwa członkowskie informują Komisję i pozostałe państwa członkowskie o dwustronnych lub wielostronnych umowach lub uzgodnieniach zawartych zgodnie z ust. 1 przed ich wejściem w życie lub – jeżeli umowa lub uzgodnienie ma być stosowane tymczasowo – przed rozpoczęciem ich tymczasowego stosowania. Komisja i pozostałe państwa członkowskie są również informowane o wszelkich późniejszych zmianach takich umów lub uzgodnień lub o ich rozwiązaniu.

5. Małoletni bez opieki nie mogą być powróceni do państwa powrotu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 lit. g), na podstawie umowy lub uzgodnienia, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu.

SEKCJA 4

POWRÓT MAŁOLETNICH

Artykuł 15

Najlepszy interes dziecka

Przy stosowaniu niniejszego rozporządzenia należy przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka.

Artykuł 16

Ocena wieku małoletnich

1. W przypadku gdy w wyniku oświadczeń obywatela państwa trzeciego, dostępnej dokumentacji i innych istotnych przesłanek istnieją wątpliwości co do tego, czy obywatel państwa trzeciego jest małoletni, właściwy organ może przeprowadzić ocenę wieku zgodnie z prawem Unii lub prawem krajowym. Do celu takiej oceny wieku właściwe organy mogą uwzględnić procedurę określoną w art. 25 rozporządzenia (UE) 2024/1348.

2. Właściwy organ może skorzystać z istniejącej oceny wieku przeprowadzonej na wcześniejszych etapach procedury powrotu lub w ramach innych odpowiednich postępowań.

3. Państwo członkowskie może uznać wyniki oceny wieku przeprowadzonej w innym państwie członkowskim, jeżeli tę ocenę wieku przeprowadzono zgodnie z prawem Unii.

4. Odmowa poddania się ocenie wieku, w tym badaniu lekarskiemu, nie uniemożliwia właściwemu organowi kontynuowania procedury powrotu. Odmowa taka może być traktowana jedynie jako domniemanie wzruszalne, iż obywatel państwa trzeciego nie jest małoletni.

Artykuł 17

Powrót małoletnich bez opieki

1. Odpowiednie podmioty inne niż organy wykonujące decyzję nakazującą powrót udzielają pomocy małoletniemu bez opieki z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka.

2. Ustanawia się przedstawiciela lub osobę wyznaczoną do ochrony najlepszego interesu dziecka w celu reprezentowania małoletniego bez opieki, pomagania mu i działania, stosownie do przypadku, w jego imieniu w procesie powrotu. Należy zapewnić, aby ustanowiony przedstawiciel był odpowiednio przeszkolony w zakresie komunikowania się w sposób, który jest przyjazny dziecku i odpowiedni do jego wieku, a także aby potrafił komunikować się, w tym z wykorzystaniem usług tłumaczenia ustnego, w języku zrozumiałym dla małoletniego lub w języku, co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla małoletniego zrozumiały. Osoba ta może być osobą wyznaczoną do działania jako przedstawiciel na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 ([32]), jeżeli została wyznaczona zgodnie z art. 27 tej dyrektywy.

3. Małoletniego bez opieki przesłuchuje się, bezpośrednio albo z udziałem przedstawiciela lub osoby, o której mowa w ust. 2, w tym w kontekście ustalenia najlepszego interesu dziecka. Najpóźniej przed wydaleniem małoletniego bez opieki z terytorium państwa członkowskiego, organy tego państwa członkowskiego upewniają się, że zostanie on przekazany członkowi swojej rodziny lub wyznaczonemu opiekunowi albo zostanie umieszczony w odpowiednim ośrodku w państwie powrotu.

([32]) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.U. L, 2024/1346, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj).

ROZDZIAŁ III

OBOWIĄZKI OBYWATELA PAŃSTWA TRZECIEGO

Artykuł 18

Obowiązek współpracy

1. Obywatele państw trzecich wykonują obowiązek opuszczenia terytorium państw członkowskich oraz mają obowiązek współpracować z właściwymi organami państw członkowskich na wszystkich etapach procedury powrotu.

2. Obywatele państw trzecich bez zbędnej zwłoki przekazują właściwym organom informacje na temat wszelkich zmian w swojej sytuacji istotnych do celów niniejszego rozporządzenia.

3. Bez uszczerbku dla obowiązku opuszczenia terytorium państw członkowskich obywatele państw trzecich:

a) pozostają do dyspozycji właściwych organów na terytorium państwa członkowskiego właściwego w zakresie procedury powrotu, której podlegają obywatele państw trzecich, nie uciekają, w tym do innego państwa członkowskiego, oraz stawiają się do wyjazdu środkiem transportu wyznaczonym do powrotu przez właściwy organ;

b) nie utrudniają powrotu fizycznie ani słownie;

c) przekazują bez zbędnej zwłoki wszelkie posiadane przez siebie informacje lub informacje, w przypadku których można zasadnie zakładać, że są możliwe do uzyskania oraz fizyczne i cyfrowe dokumenty i dokumentację, w tym ich kopie i zapisy elektroniczne, istotne dla ustalenia lub weryfikacji tożsamości lub narodowości bądź w inny sposób istotne w ramach procedury powrotu, w szczególności przedstawiając właściwym organom dokument tożsamości lub dokument podróży lub współpracując przy uzyskaniu dokumentu tożsamości lub dokumentu podróży;

d) nie niszczą, nie przetrzymują ani nie usuwają w inny sposób informacji, dokumentów oraz dokumentacji, o których mowa w lit. c), nie używają pseudonimów w celu popełnienia oszustwa, nie przekazują ustnie lub pisemnie innych fałszywych informacji ani w inny sposób nie wprowadzają organów w błąd ani nie sprzeciwiają się w sposób oparty na oszustwie procedurze powrotu;

e) udzielają wyjaśnienia w przypadku, gdy nie posiadają dokumentu tożsamości lub dokumentu podróży;

f) przekazują informacje na temat państw trzecich będących państwami tranzytu, przebytych tras podróży lub innych państw trzecich, z którymi mogą mieć związki potencjalnie ułatwiające powrót;

g) dostarczają dane biometryczne zdefiniowane w prawie Unii i prawie krajowym, w tym w art. 2 ust. 1 lit. s) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1358 ([33]);

h) przestrzegają wymogów dotyczących podróży stosowanych przez przewoźników oraz warunków wjazdu na terytorium państw trzecich ustanowionych przez organy państw trzecich, w tym wymogów zdrowotnych, o ile wymogi te są co do zasady nakładane na podróżnych międzynarodowych;

([33]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1358 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania danych biometrycznych w celu skutecznego stosowania rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 i (UE) 2024/1350 i dyrektywy Rady 2001/55/WE oraz w celu identyfikowania nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz bezpaństwowców, w sprawie występowania z wnioskami o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, w sprawie zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/818 oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 (Dz.U. L, 2024/1358, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj).

i) podają, na żądanie właściwych organów, dokładne dane kontaktowe, w tym aktualne miejsce zamieszkania, adres, numer telefonu, pod którym można się z nimi skontaktować, oraz, jeżeli jest dostępny, adres poczty elektronicznej;

j) przekazują, bez zbędnej zwłoki, informacje na temat wszelkich zmian danych kontaktowych, o których mowa w lit. i);

k) stosują się do wszelkich środków nałożonych na podstawie art. 20 ust. 1 i art. 23 ust. 1 przez cały czas trwania procedury powrotu;

l) przekazują wszelkie wymagane informacje i oświadczenia w kontekście wniosków złożonych do właściwych organów odpowiednich państw trzecich w celu uzyskania dokumentów podróży i w razie potrzeby współpracują z tymi organami państw trzecich;

m) stawiają się osobiście lub za pomocą wideokonferencji, zgodnie z wymogami właściwych organów, przed właściwymi organami krajowymi lub organami państw trzecich w miejscu wskazanym przez te organy w celu uzyskania dokumentów podróży oraz ustalenia tożsamości lub obywatelstwa;

n) korzystają z doradztwa w zakresie powrotu i reintegracji, jeżeli wymagają tego właściwe organy

o) stosują się do innych właściwych, przewidzianych w prawie krajowym, dodatkowych środków dotyczących powrotów.

Obowiązki nałożone na obywatela państwa trzeciego na podstawie niniejszego artykułu pozostają bez uszczerbku dla obowiązków i środków niezwiązanych z powrotem przewidzianych w prawie krajowym.

4. Informacje, dokumenty i dokumentacja lub, jeżeli nie są dostępne, ich kopie i zapisy elektroniczne, o których mowa w ust. 3 lit. c), obejmują w szczególności oświadczenia obywateli państw trzecich i wszelkie posiadane przez nich dokumenty dotyczące:

a) danych, takich jak imię i nazwisko, data i miejsce urodzenia, płeć i obywatelstwo lub obywatelstwa lub fakt bycia bezpaństwowcami;

b) członków ich rodziny i innych danych osobowych obywatela państwa trzeciego, jeżeli są one istotne dla przeprowadzenia procedury powrotu lub dla określenia państwa powrotu;

c) danych, takich jak rodzaj, numer, termin ważności oraz państwo wydania wszelkich dokumentów tożsamości lub dokumentów podróży obywateli państw trzecich oraz innych dostarczonych przez nich dokumentów, które właściwy organ uzna za istotne do celów ich identyfikacji, przeprowadzenia procedury powrotu oraz określenia państwa powrotu;

d) wszelkich dokumentów pobytowych lub innych zezwoleń uprawniających obywateli państw trzecich do pobytu wydanych przez inne państwo członkowskie lub państwo trzecie;

e) wszelkich decyzji nakazujących powrót, decyzji nakazujących wydalenie lub zakazów wjazdu wydanych przez inne państwo członkowskie;

f) państwa lub państw oraz miejsca lub miejsc poprzedniego pobytu, tras podróży, państw tranzytu i dokumentów podróży.

5. W przypadku gdy właściwe organy postanowią zachować dowolny dokument, o którym mowa w ust. 3 lit. c), niezbędny do powrotu, zapewniają, aby obywatel państwa trzeciego niezwłocznie otrzymał kserokopie lub inny odpowiedni dowód zachowania dokumentów. W razie dobrowolnego powrotu właściwe organy zwracają takie dokumenty obywatelowi państwa trzeciego w momencie wyjazdu albo po przybyciu do państwa trzeciego.

6. Obywatel państwa trzeciego musi pozostawać w kontakcie za pomocą form komunikacji określonych w prawie krajowym. Państwa członkowskie ustanawiają w prawie krajowym sposób komunikacji oraz termin, w którym uznaje się wiadomości za dostarczone obywatelowi państwa trzeciego, albo korzystają z systemów cyfrowych opracowanych lub obsługiwanych przez państwa członkowskie lub Unię do celów takiej komunikacji.

Artykuł 19

Ryzyko ucieczki

1. O ile nie udowodniono inaczej, istnieje ryzyko ucieczki w indywidualnym przypadku, gdy spełnione jest co najmniej jedno z poniższych kryteriów:

a) obywatel państwa trzeciego wjechał lub przemieścił się bez zezwolenia na terytorium państwa członkowskiego, w tym po tranzycie przez państwo trzecie, lub próbował tego dokonać;

b) wobec obywatela państwa trzeciego wydana została decyzja nakazująca powrót przez państwo członkowskie inne niż państwo członkowskie, na którego terytorium przebywa on aktualnie nielegalnie, w tym po wykryciu takiego faktu na podstawie wpisów wprowadzonych do Systemu Informacyjnego Schengen zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2018/1860;

c) obywatel państwa trzeciego nie stosuje się do co najmniej jednego ze środków nałożonych zgodnie z art. 20 ust. 1 i art. 22 lub wyraża albo wykazuje zamiar niezastosowania się;

d) obywatel państwa trzeciego ponownie wjechał na terytorium państw członkowskich, łamiąc obowiązujący zakaz wjazdu.

2. W przypadkach nieobjętych ust. 1 ryzyko ucieczki określa się na podstawie oceny okoliczności danego przypadku. Taka ocena uwzględnia co najmniej jedno z poniższych kryteriów dotyczących nielegalnie przebywającego obywatela państwa trzeciego:

a) brak miejsca pobytu, brak miejsca stałego pobytu lub wiarygodnego adresu;

b) niewykonanie obowiązku opuszczenia terytorium państw członkowskich w terminie wyjazdu ustalonym na podstawie art. 5 ust. 2 lit. a);

c) w przypadku gdy termin wyjazdu jest bliski, istnieją powody, by sądzić, że obywatel państwa trzeciego zamierza naruszyć obowiązek współpracy określony w art. 18 ust. 3 lit. a);

d) posługiwanie się fałszywymi lub podrobionymi dokumentami tożsamości lub podróży, dokumentami pobytowymi lub wizami lub dokumentami uzasadniającymi warunki wjazdu, zniszczenie lub innego rodzaju wyzbycie się takich dokumentów, używanie pseudonimów z zamiarem oszustwa, dostarczanie innych nieprawdziwych informacji w formie ustnej lub pisemnej lub w inny oparty na oszustwie sprzeciw wobec procedury powrotu lub readmisji;

e) niekorzystanie z doradztwa w zakresie powrotu i reintegracji, jeżeli wymagają tego właściwe organy;

f) brak więzi społecznych, w szczególności więzi rodzinnych, oraz niewystarczające środki utrzymania;

g) niewykonywanie obowiązków określonych w art. 18 ust. 3 lit. a)–d), f), h), k), l) i m), w tym brak współpracy przy uzyskiwaniu dokumentów podróży;

h) kryteria inne niż te określone w lit. a)–g), jeżeli przewiduje to prawo krajowe.

ROZDZIAŁ IV

ŚRODKI WSPIERAJĄCE POWROTY ORAZ ŚRODKI BĘDĄCE ALTERNATYWĄ DLA DETENCJI

Artykuł 20

Dyspozycyjność do celów procesu powrotu

1. W celu przygotowania i zapewnienia skutecznego powrotu lub zachęcenia w większym stopniu do wykonania obowiązku opuszczenia terytorium państw członkowskich i współpracy, państwa członkowskie mogą zastosować wobec obywatela państwa trzeciego co najmniej jeden z poniższych środków:

a) obowiązek pozostawania na określonym obszarze geograficznym na terytorium państwa członkowskiego, po którym może się swobodnie przemieszczać;

b) obowiązek zamieszkiwania pod określonym adresem lub w miejscu wyznaczonym przez właściwe organy;

c) obowiązek zgłaszania się do właściwych organów w określonych terminach osobiście lub w inny sposób, jak określono w prawie krajowym;

d) środki inne niż te, o których mowa w lit. a)–c), jeżeli przewidziano je w prawie krajowym.

2. Wszelkie środki, o których mowa w ust. 1, stosuje się wyłącznie w zakresie uwzględniającym szczególne potrzeby osób wymagających szczególnego traktowania oraz najlepszy interes dziecka.

3. Środki, o których mowa w ust. 1, mogą także zostać nałożone na obywateli państw trzecich, którzy nie mogą zostać wydaleni z powodu braku ich współpracy z właściwymi organami.

4. Właściwe organy mogą, na wniosek obywatela państwa trzeciego, udzielić zezwolenia na czasowe niestosowanie się do środka, o którym mowa w ust. 1.

5. Obywatela państwa trzeciego informuje się, czy udzielono mu zezwolenia, o którym mowa w ust. 4.

6. Obywatel państwa trzeciego nie musi występować z wnioskiem o udzielenie zezwolenie na podstawie ust. 4 w celu stawienie się przed organami lub sądami, jeżeli w przeciwnym razie naruszyłby swoje obowiązki określone w ust. 1 oraz jeżeli jego obecność jest konieczna. Obywatel państwa trzeciego z wyprzedzeniem powiadamia właściwe organy o takiej konieczności stawienia się przed organami lub sądami.

7. Decyzje wydane zgodnie z ust. 1 lit. b) i c) muszą być sporządzone na piśmie, być proporcjonalne i uwzględniać szczególne okoliczności dotyczące obywatela państwa trzeciego.

8. Obywatela państwa trzeciego powiadamia się o każdej decyzji o zastosowaniu środków, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, oraz o skutkach niewykonania tej decyzji, w tym o detencji na podstawie art. 29.

Artykuł 21

Czynności dochodzeniowe

1. Bez uszczerbku dla czynności dochodzeniowych podejmowanych zgodnie z prawem krajowym z innych powodów niezwiązanych z powrotami, właściwe organy państw członkowskich mogą, w razie potrzeby i gdy jest to proporcjonalne i należycie uzasadnione w celu przygotowywania lub zapewnienia skutecznego powrotu:

a) przeszukać obywatela państwa trzeciego oraz – z zastrzeżeniem uzyskania wcześniej nakazu sądowego lub, zgodnie z odpowiednim prawem krajowym, nakazu administracyjnego, jeżeli jest to konieczne, proporcjonalne i należycie uzasadnione pilnością takiego przeszukania – jego miejsce zamieszkania lub inne stosowne pomieszczenia;

b) podjąć środki administracyjne, aby zapewnić wykonanie obowiązku dostarczenia danych biometrycznych zgodnie z prawem krajowym, w tym odcisków palców, co może oznaczać konieczność zastosowania – tylko w ostateczności – środków przymusu, jeżeli obywatel państwa trzeciego nie dostarczy danych biometrycznych wymaganych na podstawie art. 18 ust. 3 lit. g);

c) przeszukać i zabezpieczyć rzeczy osobiste, urządzenia elektroniczne i inne przedmioty mające znaczenie dla sprawy;

d) zarządzić inne czynności dochodzeniowe, jeżeli przewidziano je w prawie krajowym.

2. Wszelkie czynności dochodzeniowe na podstawie ust. 1 lit. a), b) i c) mogą zostać przeprowadzone bez zgody obywatela państwa trzeciego.

3. Wszelkie czynności dochodzeniowe zarządzone zgodnie z ust. 1 lit. a), b_ i–c) muszą się odbywać z poszanowaniem praw podstawowych i podlegają zabezpieczeniom i środkom prawnym przewidzianym w prawie Unii i prawie krajowym.

Artykuł 22

Skutki niewykonania obowiązku współpracy

W przypadku niewykonania obowiązku współpracy określonego w art. 18 ust. 1 oraz niespełnienia wymogów ustanowionych w art. 18 ust. 3 państwa członkowskie nakładają na obywatela państwa trzeciego co najmniej jeden ze środków określonych w art. 20 ust. 1 i mogą nałożyć co najmniej jeden z następujących środków, które muszą być skuteczne i proporcjonalne:

a) odmowa lub obniżenie niektórych świadczeń i zasiłków, jeżeli są przewidziane w prawie krajowym, chyba że uniemożliwi to zaspokojenie podstawowych potrzeb obywatela państwa trzeciego;

b) odmowa lub zmniejszenie zachęt przyznanych w celu wspierania dobrowolnych powrotów, w tym odmowa lub ograniczenie pomocy w programach powrotu i reintegracji zgodnie z art. 44 ust. 3;

c) odmowa wydania lub cofnięcie zezwolenia na pracę, jeżeli jest to przewidziane w prawie krajowym;

d) przedłużenie czasu trwania zakazu wjazdu do mającego zastosowanie maksymalnego czasu jego trwania przewidzianego w art. 8 ust. 8;

e) sankcje karne, w tym karę pozbawienia wolności, jeżeli jest to przewidziane w prawie krajowym;

f) kary finansowe;

g) środki lub skutki inne niż te, o których mowa w lit a)–f), jeżeli jest to przewidziane w prawie krajowym.

Artykuł 23

Środki będące alternatywą dla detencji

1. Państwa członkowskie mogą nałożyć jeden lub więcej środków będących alternatywą dla detencji z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji obywatela państwa trzeciego, w tym poziomu ryzyka ucieczki ocenionego zgodnie z art. 19:

a) złożenie odpowiedniej gwarancji finansowej;

b) zastosowanie dozoru elektronicznego;

c) środki inne niż te, o których mowa w lit. a) i b), jeżeli jest to przewidziane w prawie krajowym.

2. Środki, o których mowa w ust. 1, mają przede wszystkim na celu zapewnienie skutecznego i terminowego powrotu obywatela państwa trzeciego.

3. W decyzji o zastosowaniu środków, o których mowa w ust. 1, podaje się stosowne uzasadnienie faktyczne i prawne.

4. Obywateli państw trzecich powiadamia się na piśmie o każdej decyzji o zastosowaniu środków, o których mowa w ust. 1, oraz o skutkach niewykonania tej decyzji, w tym o detencji na podstawie art. 29.

5. Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje o zastosowaniu środków, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, podlegały kontroli sądu lub trybunału na wniosek zainteresowanego obywatela państwa trzeciego lub z urzędu.

ROZDZIAŁ V

ZABEZPIECZENIA I ŚRODKI PRAWNE

SEKCJA 1

ZABEZPIECZENIA PROCEDURALNE

Artykuł 24

Prawo do informacji

1. Właściwe organy zapewniają, aby obywatele państw trzecich podlegający procedurze powrotu byli informowani o następujących kwestiach:

a) cel procedury;

b) obowiązki obywateli państw trzecich określone w art. 18 i 20, skutki niewykonania obowiązków zgodnie z art. 22 i art. 29 ust. 3 lit. e), istnienie wpisu dotyczącego powrotu danej osoby w Systemie Informacyjnym Schengen oraz uznanie i wykonanie decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie wydanej przez inne państwo członkowskie zgodnie z art. 7;

c) doradztwo i programy w zakresie powrotu i reintegracji zgodnie z art. 44;

d) ich prawa proceduralne zgodnie z niniejszym rozporządzeniem i prawem krajowym, w szczególności prawo do pomocy prawnej i zastępstwa prawnego zgodnie z art. 25.

2. Informacje, o których mowa a ust. 1 podaje się bez zbędnej zwłoki w języku zrozumiałym dla obywatela państwa trzeciego lub w języku, co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały. Informacje te można przekazywać w formie standardowych broszur informacyjnych, na papierze albo w formacie elektronicznym oraz, w stosownych przypadkach, dodatkowo ustnie, z wykorzystaniem tłumaczenia pisemnego lub ustnego. W przypadku małoletnich bez opieki informacje przekazuje się w sposób odpowiedni do ich wieku, z udziałem przedstawiciela lub osoby wyznaczonej do pomocy małoletniemu, o których mowa w art. 17 ust. 2.

3. Jeżeli właściwy organ przystępuje do wydalenia na podstawie decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie, w której określono więcej niż jedno państwo powrotu, obywatela państwa trzeciego informuje się o państwie powrotu, do którego zostanie wydalony, z odpowiednim wyprzedzeniem przed wydaleniem.

Artykuł 25

Pomoc prawna i zastępstwo prawne

1. W przypadku wniesienia zgodnie z art. 27 do sądu lub trybunału odwołania państwa członkowskie, na wniosek obywatela państwa trzeciego, zapewniają, by otrzymał on niezbędną nieodpłatną pomoc prawną i nieodpłatne zastępstwo prawne.

2. Właściwe organy zapewniają, aby małoletnim bez opieki zapewniano zastępstwo i pomoc w taki sposób, by mogli oni korzystać ze swoich praw oraz wykonywać obowiązki wynikające z niniejszego rozporządzenia.

3. Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne zastępstwo prawne zapewniane są przez doradców prawnych lub inne odpowiednio wykwalifikowane osoby, które zostały dopuszczone lub upoważnione na podstawie prawa krajowego do udzielania pomocy obywatelowi państwa trzeciego lub reprezentowania go, lub przez organizacje pozarządowe akredytowane na podstawie prawa krajowego do świadczenia obywatelom państw trzecich usług prawnych lub zastępstwa prawnego.

4. Państwa członkowskie mogą odstąpić od zapewnienia nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym, w przypadku gdy:

a) uznaje się, że obywatel państwa trzeciego ma wystarczające środki, aby zapewnić sobie na własny koszt pomoc prawną i zastępstwo prawne;

b) uznaje się, że odwołanie nie ma realnych szans powodzenia lub stanowi nadużycie;

c) odwołanie lub kontrola sądowa, w tym ponowne rozpatrzenie lub kontrole odwołania, odbywają się w drugiej lub wyższej instancji odwoławczej, jak przewidziano w prawie krajowym;

d) obywatel państwa trzeciego otrzymuje już pomoc doradcy prawnego lub jest przez niego reprezentowany.

5. Obywatel państwa trzeciego ubiegający się o nieodpłatną pomoc prawną i nieodpłatne zastępstwo prawne musi ujawnić swoją sytuację finansową i natychmiast poinformować właściwe organy o wszelkich istotnych zmianach swojej sytuacji finansowej, chyba że prawo krajowe przewiduje nieodpłatną pomoc prawną i zastępstwo prawne niezależnie od sytuacji finansowej danej osoby.

6. Z wyjątkiem pomocy udzielanej małoletnim bez opieki państwa członkowskie mogą:

a) nakładać ograniczenia pieniężne lub czasowe w zakresie zapewniania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego zastępstwa prawnego, o ile nie są one arbitralne i nie ograniczają w sposób nieuzasadniony dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego zastępstwa prawnego;

b) domagać się od obywatela państwa trzeciego całkowitego lub częściowego zwrotu wszelkich poniesionych kosztów, w przypadku gdy w czasie trwania procedury powrotu sytuacja finansowa obywatela państwa trzeciego poprawi się lub jeżeli decyzja o zapewnieniu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego zastępstwa prawnego została podjęta na podstawie nieprawdziwych informacji przedstawionych przez obywatela państwa trzeciego;

c) postanowić, że w odniesieniu do opłat oraz innych kosztów i zwrotów traktowanie obywateli państw trzecich ma być jednakowe, lecz nie korzystniejsze niż traktowanie na ogół przyznawane ich własnym obywatelom w sprawach związanych z pomocą prawną i zastępstwem prawnym.

7. Państwa członkowskie ustanawiają szczególne przepisy proceduralne regulujące sposób składania i rozpatrywania wniosków o zapewnienie nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego zastępstwa prawnego w odniesieniu do odwołania do sądu lub trybunału zgodnie z art. 27 lub stosują istniejące przepisy dotyczące krajowych roszczeń o podobnym charakterze, pod warunkiem że przepisy te nie uniemożliwiają ani nie utrudniają nadmiernie dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej i do nieodpłatnego zastępstwa prawnego.

8. W przypadku gdy decyzję o niezapewnieniu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego zastępstwa prawnego podjął organ, który nie jest sądem lub trybunałem, uzasadniając ją tym, że odwołanie nie ma realnych szans powodzenia lub stanowi nadużycie, obywatel państwa trzeciego ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem lub trybunałem przeciwko tej decyzji.

9. Państwa członkowskie mogą zapewnić nieodpłatną pomoc prawną i nieodpłatne zastępstwo prawne w procedurze administracyjnej zgodnie z prawem krajowym.

SEKCJA 2

ŚRODKI PRAWNE

Artykuł 26

Prawo do skutecznego środka prawnego

1. Obywatelowi państwa trzeciego zapewnia się skuteczny środek prawny do zaskarżenia decyzji, o których mowa w art. 5 ust. 1, art. 8 i art. 10 ust. 3, przed sądem lub trybunałem właściwym zgodnie z prawem krajowym.

2. Skuteczny środek prawny zapewnia pełne rozpatrzenie zarówno okoliczności faktycznych, jak i prawnych.

3. Jeżeli materiał zawarty w aktach sprawy przedstawiony sądowi lub trybunałowi właściwemu do rozpatrzenia środka prawnego przeciwko decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie, uzupełniony lub wyjaśniony w następstwie postępowania kontradyktoryjnego, pozwala sądzić, iż w przypadku obywatela państwa trzeciego istnieje ryzyko refoulement, sprawdza się zgodność z wymogami wynikającymi z zasady non-refoulement.

4. Unieważnienie lub uchylenie innego niż istotny elementu decyzji nakazującej powrót nie skutkuje unieważnieniem lub uchyleniem pozostałej części danej decyzji.

Artykuł 27

Odwołanie do właściwego sądu lub trybunału

1. Do celów stosowania niniejszego rozporządzenia państwa członkowskie określają w swoim prawie krajowym termin wniesienia odwołania zaskarżającego decyzje, o których mowa w art. 5 ust. 1, art. 8 i art. 10 ust. 3, przed sąd lub trybunał pierwszej instancji, który nie może przekraczać 14 dni.

Na zasadzie odstępstwa od akapitu pierwszego państwa członkowskie, które do dnia 16 października 2026 r. określiły w swoim prawie krajowym terminy wniesienia odwołania wynoszące 30 dni lub dłużej, mogą utrzymać w mocy lub wprowadzić do swego prawa krajowego termin wniesienia odwołania nieprzekraczający 30 dni.

2. Terminy, o których mowa w ust. 1, rozpoczynają bieg w dniu, w którym obywatel państwa trzeciego został powiadomiony o którejkolwiek z decyzji, o których mowa w art. 5 ust. 1, art. 8 i art. 10 ust. 3, lub w dniu, w którym zgodnie z prawem krajowym uznaje się, że został o takiej decyzji powiadomiony.

3. W przypadku gdy decyzja nakazująca powrót opiera się na tym samym akcie co decyzja o odmowie lub zakończeniu legalnego pobytu lub została wydana w tym samym akcie co decyzja o odmowie lub zakończeniu legalnego pobytu, termin wniesienia odwołania od decyzji nakazującej powrót może być taki sam jak termin określony w prawie krajowym na odwołanie się od decyzji o zakończeniu lub odmowie legalnego pobytu.

4. Jeżeli zakaz wjazdu lub decyzja nakazująca wydalenie zostały wydane wraz z decyzją nakazującą powrót zgodnie z art. 5 ust. 12, należy się od nich odwołać wraz z odwołaniem od tej decyzji nakazującej powrót, do tego samego sądu lub trybunału i w ramach tego samego postępowania i w tych samych terminach. Jeżeli zakaz wjazdu lub decyzja nakazująca wydalenie zostały wydane oddzielnie od decyzji nakazującej powrót lub stanowią jedyną zaskarżaną decyzję, można się od niech odwołać oddzielnie.

Artykuł 28

Skutek zawieszający

1. Mimo iż niniejsze rozporządzenie nie przewiduje automatycznego skutku zawieszającego odwołania, państwa członkowskie zapewniają, przy pełnym poszanowaniu art. 47 Karty, aby właściwy sąd lub trybunał pierwszej instancji mógł zawiesić wydalenie przed wykonaniem decyzji wydanych zgodnie z art. 5 i art. 10 ust. 3. Wydalenie może zostać zawieszone na wniosek zainteresowanego obywatela państwa trzeciego na okres przewidziany na wniesienie odwołania zgodnie z art. 27 lub, jeżeli wniesiono odwołanie, do czasu rozpatrzenia takiego odwołania, chyba że prawo krajowe stanowi również, że wykonanie takiej decyzji może zostać zawieszone z urzędu. Niniejszy ustęp pozostaje bez uszczerbku dla przepisów prawa krajowego, zgodnie z którymi środki prawne wnoszone przed sądem lub trybunałem pierwszej instancji mają automatyczny skutek zawieszający.

2. Przy rozpatrywaniu wniosku, o którym mowa w ust. 1, sąd lub trybunał może skorzystać z przedstawionego mu materiału zawartego w aktach sprawy, w tym na ocenie istotnych okoliczności, którą przeprowadzono na poprzednich etapach procedury powrotu oraz, w stosownych przypadkach, procedury azylowej.

3. W przypadku wniesienia kolejnego odwołania od pierwszej lub kolejnej decyzji w sprawie odwołania wydalenie nie ulega zawieszeniu, chyba że zgodnie z prawem krajowym takie środki prawne mają skutek zawieszający lub obywatel państwa trzeciego wystąpi z wnioskiem o zawieszenie, a właściwy sąd lub trybunał, uwzględniając należycie szczególne okoliczności danego przypadku, orzeknie o zawieszeniu.

ROZDZIAŁ VI

DETENCJA

Artykuł 29

Podstawy do zastosowania detencji

1. Państwa członkowskie mogą umieścić obywatela państwa trzeciego w ośrodku detencyjnym zgodnie z niniejszym rozporządzeniem na podstawie indywidualnej oceny danego przypadku i wyłącznie w zakresie, w jakim detencja jest proporcjonalna.

2. Państwa członkowskie mogą umieścić obywatela państwa trzeciego w ośrodku detencyjnym wyłącznie w celu powrotu, w tym przygotowania powrotu, readmisji lub przeprowadzenia wydalenia.

3. Umieszczenie obywatela państwa trzeciego w ośrodku detencyjnym może nastąpić na co najmniej jednej z następujących podstaw:

a) ryzyko ucieczki określone zgodnie z art. 19;

b) obywatel państwa trzeciego unika readmisji, przygotowania do powrotu lub wydalenia lub je utrudnia;

c) obywatel państwa trzeciego stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa w rozumieniu art. 13;

d) w celu ustalenia lub weryfikacji jego tożsamości lub obywatelstwa;

e) niewykonywanie obowiązków ustanowionych w art. 18 ust. 3 lit. a)–d), f), h), k), l) i m), w tym brak współpracy przy uzyskiwaniu dokumentów podróży;

f) inne konieczne i proporcjonalne istotne powody związane z powrotem, przewidziane w prawie krajowym, w celu zapewnienia skutecznych procedur powrotu.

4. Detencję nakazują organy administracyjne lub sądowe. Detencję nakazuje się w drodze decyzji na piśmie, wraz z uzasadnieniem faktycznym i prawnym stanowiącym jej podstawę oraz pouczeniem o dostępnych środkach prawnych. O decyzji powiadamia się obywatela państwa trzeciego ustnie lub na piśmie w języku, który jest dla obywatela państwa trzeciego zrozumiały lub w języku, co do którego można w zasadny sposób przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały, w tym z wykorzystaniem usług tłumaczenia ustnego lub pisemnego.

5. Umieszczając obywatela państwa trzeciego w ośrodku detencyjnym zgodnie z ust. 2 państwa członkowskie biorą pod uwagę, czy jest on osobą wymagającą szczególnego traktowania.

Artykuł 30

Okres detencji

1. Detencja trwa jak najkrócej i dopóki istnieją podstawy określone w art. 29 i jest to konieczne do zapewnienia skutecznego i pomyślnego powrotu obywatela państwa trzeciego.

2. Jeżeli okaże się, że podstawy określone w art. 29 przestały już istnieć, obywatel państwa trzeciego zostaje zwolniony z ośrodka detencyjnego zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Takie zwolnienie nie wyklucza zastosowania środków zgodnie z art. 20 i art. 23.

3. Okres detencji w państwie członkowskim nie może przekraczać 12 miesięcy. Jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że procedura powrotu potrwa dłużej ze względu na brak współpracy ze strony obywatela państwa trzeciego lub opóźnienia w uzyskiwaniu niezbędnej dokumentacji od państw trzecich, lub inne nadzwyczajne okoliczności przewidziane w prawie krajowym detencję można stosować przez dłuższy okres, który nie może jednak przekroczyć 24 miesięcy w danym państwie członkowskim.

Jeżeli obywatel państwa trzeciego przemieścił się do innego państwa członkowskiego, a jego zachowanie stanowi podstawę do zastosowania detencji, o której mowa w art. 29 ust. 3, stosuje się nowy okres detencji.

4. Po upływie maksymalnego okresu detencji wynoszącego 24 miesiące, o którym mowa w ust. 3, detencja może być stosowana przez kolejne okresy nieprzekraczające łącznie 6 miesięcy, w przypadku gdy istnieje ryzyko ucieczki i gdy pojawiły się rozsądne perspektywy wydalenia z powodu co najmniej jednej z następujących zmian okoliczności:

a) nowe istotne informacje na temat tożsamości obywatela państwa trzeciego;

b) uzyskano dokument podróży lub można zasadnie przypuszczać, że zostanie uzyskany w wyniku zmiany okoliczności;

c) poprawiła się współpraca z danym państwem trzecim.

Umieszczając obywatela państwa trzeciego w ośrodku detencyjnym zgodnie z niniejszym ustępem, właściwe organy traktują taki przypadek priorytetowo, aby stosować detencję jak najkrócej.

5. Upływ maksymalnych okresów detencji zgodnie z ust. 3 i 4 nie wyklucza zastosowania środków zgodnie z art. 20 i art. 23.

6. Jeżeli obywatel państwa trzeciego współpracuje w sprawie swojego powrotu w trakcie stosowania detencji, dobrowolny powrót obywatela państwa trzeciego organizuje się w stosownych przypadkach bez zbędnej zwłoki. Detencja może, w stosownych przypadkach, być stosowana do czasu wyjazdu w celu zapewnienia skutecznego powrotu zgodnie z ust. 3 i 4.

Artykuł 31

Kontrola decyzji o zastosowaniu detencji

1. Państwa członkowskie zapewniają, by detencję poddawano kontroli co najmniej raz na sześć miesięcy na wniosek zainteresowanego obywatela państwa trzeciego albo z urzędu.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by detencję zastosowaną wobec małoletnich bez opieki poddawano kontroli z urzędu co najmniej raz na trzy miesiące lub na wniosek zainteresowanego małoletniego bez opieki lub przedstawiciela lub osoby wyznaczonej ustanowionych zgodnie z art. 17 ust. 2.

3. W przypadku gdy decyzję o zastosowaniu lub przedłużeniu detencji wydały organy administracyjne, państwa członkowskie:

a) zapewniają, aby rozstrzygnięcie kontroli sądowej co do zgodności detencji z prawem następowało jak najszybciej w terminie określonym w prawie krajowym po rozpoczęciu detencji; lub

b) przyznają obywatelowi państwa trzeciego prawo do wszczęcia postępowania, w ramach którego zgodność detencji z prawem podlega kontroli sądowej, której rozstrzygnięcie następuje jak najszybciej w terminie określonym w prawie krajowym po wszczęciu danego postępowania. W takich przypadkach państwa członkowskie natychmiast po zastosowaniu detencji informują obywatela państwa trzeciego o możliwości wszczęcia takiego postępowania.

Jeżeli obywatel państwa trzeciego został umieszczony w ośrodku detencyjnym na okres przekraczający maksymalny okres stosowania środka detencyjnego wynoszący 24 miesiące na podstawie art. 30 ust. 4, a przedłużenie to przekracza trzy miesiące, środek detencyjny podlega kontroli sądu lub trybunału co najmniej raz na trzy miesiące.

Artykuł 32

Warunki stosowania detencji

1. Detencja ma miejsce co do zasady w specjalnych ośrodkach, w tym w wyspecjalizowanych oddziałach innych ośrodków. Jeżeli państwo członkowskie nie może zapewnić detencji w takich ośrodkach i jest zmuszone do wykorzystania w tym celu jednostki penitencjarnej, obywatele państw trzecich przetrzymywani są, w miarę możliwości, oddzielnie od zwykłych osadzonych.

2. Obywatele państw trzecich umieszczeni w ośrodku detencyjnym muszą mieć dostęp do przestrzeni na wolnym powietrzu. Dostęp do przestrzeni na wolnym powietrzu może być ograniczony do wyznaczonego okresu, jeżeli jest to konieczne i proporcjonalne do zapewnienia dobrego funkcjonowania ośrodka detencyjnego.

3. Obywatelom państw trzecich umieszczonym w ośrodku detencyjnym umożliwi się – na ich wniosek –kontakt w odpowiednim czasie z ich pełnomocnikami prawnymi, członkami rodziny i właściwymi organami konsularnymi.

4. Szczególną uwagę zwraca się na szczególne potrzeby osób wymagających szczególnego traktowania umieszczonych w ośrodku detencyjnym. Obywatelom państw trzecich umieszczonym w ośrodku detencyjnym zapewnia się opiekę zdrowotną w nagłych wypadkach oraz leczenie chorób w podstawowym zakresie.

5. Przedstawiciele prawni, członkowie rodziny, właściwe organy konsularne oraz odpowiednie i właściwe organizacje i podmioty krajowe, międzynarodowe i pozarządowe mają możliwość wizytowania ośrodków detencyjnych i kontaktowania się z obywatelami państw trzecich oraz odwiedzenia ich w warunkach zapewniających poszanowanie prywatności. Takie wizyty mogą podlegać zezwoleniu i innym odpowiednim warunkom, w tym uprzedniemu wydaniu odpowiedniego poświadczenia bezpieczeństwa wydanego przez właściwy organ zgodnie z prawem krajowym. Państwa członkowskie mogą nałożyć ograniczenia takiego dostępu na mocy prawa krajowego, jeżeli takie ograniczenia są obiektywnie niezbędne ze względów bezpieczeństwa, porządku publicznego lub zarządzania administracyjnego ośrodkiem.

6. Obywatele państw trzecich umieszczeni w ośrodku detencyjnym są informowani o zasadach pobytu w ośrodku oraz o swoich prawach i obowiązkach w języku dla nich zrozumiałym lub w języku, co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla nich zrozumiały. Informacje te obejmują również informację o przysługującym im prawie, zgodnie z prawem krajowym, do kontaktowania się z osobami lub podmiotami, o których mowa w ust. 3 i 5.

7. Wobec obywateli państw trzecich uznanych za stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa zgodnie z art. 13 mogą zostać zastosowane wzmożone środki bezpieczeństwa w ośrodkach detencyjnych, w tym bardziej rygorystyczne środki oddzielenia lub zwiększony nadzór, przez okres absolutnie niezbędny do zarządzania ryzykiem i ułatwienia ich powrotu.

Artykuł 33

Warunki stosowania detencji wobec małoletnich bez opieki i rodzin z małoletnimi

1. Małoletni bez opieki oraz rodziny z małoletnimi umieszczane są w ośrodku detencyjnym wyłącznie w ostateczności i na jak najkrótszy odpowiedni okres z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka.

2. Małoletnim bez opieki i rodzinom z małoletnimi zapewnia się w okresie detencji oddzielne zakwaterowanie, gwarantujące im odpowiednią prywatność. Infrastruktura musi być dostosowana do potrzeb małoletnich oraz do ich wieku i płci, a personel musi być odpowiednio przeszkolony.

3. Małoletni przebywający w ośrodku detencyjnym mają możliwość uczestniczenia w wolnym czasie w zajęciach, w tym w grach i zajęciach rekreacyjnych odpowiednich do ich wieku, oraz muszą mieć dostęp do edukacji lub zajęć edukacyjnych w formie dostosowanej do czasu trwania detencji.

ROZDZIAŁ VII

READMISJA

Artykuł 34

Readmisja

1. Po wydaniu decyzji nakazującej powrót właściwe organy – w odpowiednim przypadku przy wsparciu Frontex – wszczynają readmisję, w tym, w stosownych przypadkach, w odniesieniu do potwierdzenia obywatelstwa obywatela państwa trzeciego, wydania dokumentu podróży obywatelowi państwa trzeciego oraz organizacji operacji powrotowej.

W stosownych przypadkach europejski dokument podróży do celów powrotu wykorzystuje się zgodnie z mającym zastosowanie instrumentem readmisji i rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1953 ([34]).

2. W readmisję w państwach trzecich zaangażowani są wyspecjalizowani unijni urzędnicy łącznikowi ds. powrotów finansowani przez Unię. Urzędnicy ci należą do struktury delegatur Unii i ściśle współpracują z Komisją w zakresie realizacji odpowiednich priorytetów polityki Unii.

Artykuł 35

Wymiar zewnętrzny i współpraca z państwami trzecimi

Unia i państwa członkowskie zapewniają, aby wymiar zewnętrzny polityki powrotowej stanowił integralną część kompleksowego podejścia do zarządzania migracją.

([34]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1953 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie ustanowienia europejskiego dokumentu podróży do celów powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz uchylające zalecenie Rady z dnia 30 listopada 1994 r. (Dz.U. L 311 z 17.11.2016, s. 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1953/oj).

W przypadku stwierdzenia braku współpracy ze strony państwa trzeciego lub w przypadku gdy co najmniej jedno państwo członkowskie napotyka trudności we współpracy z państwem trzecim w zakresie readmisji, Unia i państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki, w tym stosowanie warunkowości w odniesieniu do wszystkich odpowiednich polityk i narzędzi, takich jak polityka wizowa, a także handel i rozwój, jak przewidziano w regulujących je aktach ustawodawczych Unii i w odniesieniu do związanych nimi państw członkowskich, w celu wspierania przewidywalnych i skutecznych procedur powrotu z państwami trzecimi oraz zapewnienia skutecznej i trwałej współpracy w zakresie readmisji.

ROZDZIAŁ VIII

UDOSTĘPNIANIE I PRZEKAZYWANIE DANYCH OSOBOWYCH

Artykuł 36

Wymiana informacji między państwami członkowskimi

1. Państwa członkowskie wykorzystują wszelkie odpowiednie sposoby współpracy i wymiany informacji w celu wykonania niniejszego rozporządzenia.

2. Wymiana informacji odbywa się na wniosek państwa członkowskiego i może następować wyłącznie między właściwymi organami państw członkowskich.

3. Państwa członkowskie przekazują sobie, na wniosek, dostępne informacje dotyczące obywatela państwa trzeciego objętego zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia do celów przeprowadzenia procedury powrotu i udzielenia pomocy w powrocie i reintegracji.

4. W przypadku gdy informacje, o których mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, mogą być wymieniane za pośrednictwem systemów informacyjnych UE zdefiniowanych w art. 4 pkt 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/818 ([35]) lub za pośrednictwem informacji uzupełniających zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2018/1860, informacje takie, co do zasady, wymienia się wyłącznie za pomocą tych środków.

5. Wniosek o udzielenie informacji wskazuje się podstawy, na których jest oparty.

6. Informacje, o których mowa w ust. 3, mogą obejmować w szczególności:

a) informacje niezbędne do ustalenia tożsamości obywatela państwa trzeciego oraz, w stosownych przypadkach, tożsamości członków jego rodziny, krewnych i innych osób należących do rodziny;

b) informacje dotyczące danych biometrycznych pobranych od obywatela państwa trzeciego zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2024/1358;

c) informacje dotyczące obywatelstwa i wszelkich dokumentów podróży obywatela państwa trzeciego;

d) informacje dotyczące miejsca zamieszkania obywatela państwa trzeciego, przebytych tras podróży, języków, którymi dana osoba się posługuje, i danych kontaktowych takich jak adresy poczty elektronicznej i numery telefonów;

e) informacje o statusie pobytu lub zezwoleniu uprawniającym do pobytu, w tym o dokumentach pobytowych lub wizach – a także o wszelkich dotyczących ich wnioskach lub o przedłużeniach ich ważności – wydanych przez państwo członkowskie lub państwo trzecie;

([35]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/818 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie ustanowienia ram interoperacyjności systemów informacyjnych UE w obszarze współpracy policyjnej i sądowej, azylu i migracji oraz zmieniające rozporządzenia (UE) 2018/1726, (UE) 2018/1862 oraz (UE) 2019/816 (Dz.U. L 135 z 22.5.2019, s. 85, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/818/oj).

f) informacje związane z operacją powrotową obywatela państwa trzeciego;

g) informacje dotyczące reintegracji obywatela państwa trzeciego, w stosownych przypadkach, w tym informacje o wymaganiach w zakresie szczególnego traktowania;

h) podstawy wszelkich decyzji nakazujących powrót podjętych wobec obywatela państwa trzeciego;

i) informacje na temat wykonywania przez obywatela państwa trzeciego obowiązków wynikających z art. 18 lub stosowania się do środków, o których mowa w art. 20;

j) informacje o tym, czy obywatela państwa trzeciego umieszczono w ośrodku detencyjnym lub czy zastosowano wobec niego środki będące alternatywą dla detencji;

k) informacje z rejestrów karnych lub związane z zagrożeniem dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, które stwarza obywatel państwa trzeciego;

l) informacje o wymaganiach w zakresie szczególnego traktowania, potrzebach zdrowotnych i medycznych obywatela państwa trzeciego.

7. Państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek, jest zobowiązane do udzielenia odpowiedzi jak najszybciej, jednak nie później niż w terminie dwóch tygodni.

8. Brak odpowiedzi, niepełna odpowiedź lub spóźniona odpowiedź ze strony państwa członkowskiego na wniosek złożony na podstawie niniejszego artykułu nie uniemożliwiają ani nie opóźniają wykonania decyzji nakazującej powrót lub decyzji nakazującej wydalenie wydanych przez inne państwo członkowskie. Państwo członkowskie składające wniosek może działać na podstawie informacji, którymi już dysponują jego właściwe organy, zgodnie z prawem Unii i prawem krajowym.

9. Informacje uzyskane w ramach wymiany mogą być wykorzystywane jedynie do celów określonych w ust. 3. W każdym państwie członkowskim takie informacje, w zależności od ich rodzaju i uprawnień organu otrzymującego, mogą być przekazywane wyłącznie organom lub organom sądowym, którym powierzono przeprowadzenie procedury powrotu, readmisji lub udzielanie pomocy w reintegracji.

10. Państwa członkowskie przekazują sobie, na wniosek, oryginały dokumentów podróży obywatela państwa trzeciego, jeżeli te dokumenty podróży są niezbędne do zapewnienia powrotu.

Artykuł 37

Przekazywanie państwom trzecim danych dotyczących obywateli państw trzecich do celów powrotu, readmisji i reintegracji

1. Bez uszczerbku dla art. 38 oraz 39, dane, o których mowa w art. 36 ust. 6 lit. a)–h), mogą być przetwarzane i przekazywane przez właściwy organ oraz – w stosownych przypadkach – przez Frontex właściwemu organowi państwa trzeciego lub stronom trzecim właściwym w zakresie udzielania pomocy w reintegracji lub w zakresie innych zadań związanych z przeprowadzeniem powrotu, takim jak linie lotnicze i dostawcy usług medycznych, w przypadku gdy jest to niezbędne do celów powrotu, readmisji lub reintegracji.

2. Państwa członkowskie i Frontex przekazujące dane osobowe na podstawie ust. 1 niniejszego artykułu zapewniają, aby takie przekazywanie danych było zgodne odpowiednio z rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2016/679 i rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2018/1725.

3. W przypadku gdy przekazania danych dokonuje się zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, takie przekazanie jest dokumentowane, a dokumentacja udostępniana jest, na wniosek, właściwemu organowi nadzorczemu ustanowionemu zgodnie z art. 51 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2016/679 i art. 52 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2018/1725, z podaniem daty i godziny przekazania danych oraz informacji o właściwym organie otrzymującym państwa trzeciego. Dokumentacja ta ogranicza się do informacji absolutnie niezbędnych do wykazania zgodności z podstawą prawną przekazania i nie pociąga za sobą dodatkowych obowiązków sprawozdawczych dla państw członkowskich.

Artykuł 38

Przekazywanie państwom trzecim danych dotyczących wyroków skazujących wydanych wobec obywateli państw trzecich do celów powrotu, readmisji i reintegracji

1. Dane dotyczące jednego lub większej liczby wyroków skazujących wydanych wobec obywatela państwa trzeciego mogą być przetwarzane i przekazywane w indywidualnych przypadkach przez właściwy organ oraz – w stosownych przypadkach – przez Frontex właściwemu organowi państwa trzeciego lub stronom trzecim właściwym w zakresie udzielania pomocy w reintegracji lub w zakresie innych zadań związanych z przeprowadzeniem powrotu, jeżeli spełnione są następujące warunki:

a) obywatel państwa trzeciego, którego dane osobowe są przekazywane, został skazany w ciągu ostatnich 25 lat za przestępstwo terrorystyczne lub w ciągu ostatnich 15 lat za jakiekolwiek inne przestępstwo wymienione w załączniku do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 ([36]) lub popełnił przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej dwóch lat na mocy prawa krajowego skazującego państwa członkowskiego lub popełnił kilka przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej jednego roku na mocy prawa krajowego skazującego państwa członkowskiego;

b) przekazanie danych jest niezbędne do celów powrotu, readmisji lub zapewnienia dostosowanej do potrzeb i niefinansowej pomocy w reintegracji;

c) właściwy organ sprawdził oraz – w stosownych przypadkach – Frontex upewnił się, że przekazanie danych nie stwarza ryzyka naruszenia zasady non-refoulement;

d) właściwy organ sprawdził oraz – w stosownych przypadkach – Frontex upewnił się, że przekazanie danych nie stwarza ryzyka naruszenia art. 50 Karty.

2. W przypadku gdy państwa członkowskie i Frontex przekazują dane osobowe na podstawie ust. 1 niniejszego artykułu zapewniają, aby takie przekazywanie danych było zgodne odpowiednio z rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2016/679 i rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2018/1725.

3. W przypadku gdy przekazania danych dokonuje się zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, takie przekazanie jest dokumentowane, a dokumentacja udostępniana jest, na wniosek, właściwemu organowi nadzorczemu ustanowionemu zgodnie z art. 51 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2016/679 i art. 52 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2018/1725, z podaniem daty i godziny przekazania danych, informacji o właściwym organie otrzymującym państwa trzeciego, uzasadnienia, że przekazanie danych spełnia warunki określone w ust. 1 niniejszego artykułu oraz przekazanych danych osobowych. Dokumentacja ta ogranicza się do informacji absolutnie niezbędnych do wykazania zgodności z podstawą prawną przekazania i nie pociąga za sobą dodatkowych obowiązków sprawozdawczych dla państw członkowskich.

([36]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 z dnia 12 września 2018 r. ustanawiające europejski system informacji o podróży oraz zezwoleń na podróż (ETIAS) i zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1077/2011, (UE) nr 515/2014, (UE) 2016/399, (UE) 2016/1624 i (UE) 2017/2226 (Dz.U. L 236 z 19.9.2018, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1240/oj).

Artykuł 39

Przekazywanie danych dotyczących zdrowia obywateli państw trzecich państwom trzecim w celu przeprowadzenia operacji powrotowej i reintegracji

1. Dane dotyczące pomocy medycznej udzielanej obywatelom państw trzecich podczas operacji powrotowej mogą być przetwarzane i przekazywane w indywidualnych przypadkach przez właściwy organ oraz – w stosownych przypadkach – przez Frontex właściwemu organowi państwa trzeciego lub stronom trzecim właściwym w zakresie udzielania pomocy w reintegracji lub w zakresie innych zadań związanych z przeprowadzeniem powrotu, takim jak dostawcy usług medycznych, jeżeli spełnione są następujące warunki:

a) przekazanie danych jest niezbędne do celów przeprowadzenia operacji powrotowej;

b) właściwy organ sprawdził oraz – w stosownych przypadkach – Frontex upewnił się, że przekazanie danych nie stwarza ryzyka naruszenia zasady non-refoulement.

2. Dane dotyczące zdrowia obywateli państw trzecich i ich potrzeb medycznych mogą być przetwarzane i przekazywane w indywidualnych przypadkach przez właściwy organ oraz – w stosownych przypadkach – przez Frontex stronie trzeciej właściwej w zakresie udzielania pomocy w reintegracji lub w zakresie innych zadań związanych z przeprowadzeniem powrotu, jeżeli spełnione są następujące warunki:

a) przekazanie danych jest niezbędne do celów zapewnienia pomocy w reintegracji, o której mowa w art. 44, dostosowanej do potrzeb medycznych obywatela państwa trzeciego;

b) obywatel państwa trzeciego, którego dane osobowe są przekazywane, wyraził zgodę na takie przekazanie.

3. Państwa członkowskie i Frontex przekazujące dane osobowe na podstawie ust. 1 lub 2 niniejszego artykułu zapewniają, aby takie przekazywanie danych było zgodne odpowiednio z rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2016/679 i rozdziałem V rozporządzenia (UE) 2018/1725.

4. W przypadku gdy przekazania danych dokonuje się zgodnie z ust. 1 lub 2 niniejszego artykułu, takie przekazanie jest dokumentowane, a dokumentacja udostępniana jest, na wniosek, właściwemu organowi nadzorczemu ustanowionemu zgodnie z art. 51 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2016/679 i art. 52 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2018/1725, z podaniem daty i godziny przekazania danych, informacji o właściwym organie otrzymującym państwa trzeciego, uzasadnienia, że przekazanie danych spełnia warunki określone w ust. 1 lub 2 niniejszego artykułu oraz przekazanych danych osobowych. Dokumentacja ta ogranicza się do informacji absolutnie niezbędnych do wykazania zgodności z podstawą prawną przekazania i nie pociąga za sobą dodatkowych obowiązków sprawozdawczych dla państw członkowskich.

ROZDZIAŁ IX

WSPÓLNY SYSTEM POWROTÓW

Artykuł 40

Elementy wspólnego systemu powrotów

1. Zgodnie z niniejszym rozporządzeniem wspólny system powrotów składa się z następujących elementów:

a) wspólna procedura powrotu obywateli państw trzecich niemających prawa do pobytu na terytorium państw członkowskich;

b) system uznawania i wykonywania decyzji nakazujących powrót oraz decyzji nakazujących wydalenie w państwach członkowskich;

c) cyfrowe systemy zarządzania powrotami, readmisją i reintegracją obywateli państw trzecich;

d) współpraca między państwami członkowskimi;

e) wystarczająca liczba miejsc w ośrodkach detencyjnych określona przez państwo członkowskie z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb;

f) wsparcie finansowe ze strony Unii i wsparcie operacyjne ze strony organów i jednostek organizacyjnych Unii zgodnie z ich odpowiednimi uprawnieniami.

2. Rozwój systemów cyfrowych opiera się w jak największym możliwym stopniu na istniejącej infrastrukturze krajowej i interoperacyjnych systemach unijnych i nie stwarza dodatkowych obciążeń sprawozdawczych ani proceduralnych dla państw członkowskich.

3. Unia i państwa członkowskie określają wspólne priorytety w dziedzinie powrotów i reintegracji oraz zapewniają niezbędne działania następcze, z uwzględnieniem europejskiej strategii zarządzania azylem i migracją przyjętej na podstawie art. 8 rozporządzenia (UE) 2024/1351, wdrożenia powrotowej procedury granicznej na podstawie rozporządzenia (UE) 2024/1349, oceny poziomu współpracy państw trzecich z państwami członkowskimi w zakresie readmisji zgodnie z art. 25a rozporządzenia (WE) nr 810/2009 oraz unijnych instrumentów readmisji i wszelkich innych instrumentów unijnych istotnych dla współpracy w zakresie readmisji.

4. Unia i państwa członkowskie zapewniają lojalną współpracę i ścisłą koordynację między właściwymi organami oraz między Unią a państwami członkowskimi, a także synergię między wewnętrznymi i zewnętrznymi elementami.

Artykuł 41

Właściwe organy

Każde państwo członkowskie wyznacza, zgodnie z prawem krajowym, właściwe organy odpowiedzialne za wypełnianie obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 42

Współpraca między państwami członkowskimi

1. Współpraca i pomoc między właściwymi organami wyznaczonymi zgodnie z art. 41, ma na celu, co do zasady:

a) umożliwienie tranzytu przez ich terytorium danego państwa członkowskiego w celu udzielenia pomocy w wykonaniu decyzji nakazującej powrót wydanej przez inne państwo członkowskie lub uzyskaniu dokumentów podróży;

b) udzielanie pomocy logistycznej lub innej pomocy materialnej lub rzeczowej w związku z tranzytem przez terytorium danego państwa członkowskiego zgodnie z lit. a);

c) ułatwienie przekazania, o którym mowa w art. 6 ust. 1 lit. b);

d) udzielanie wsparcia zgodnie z art. 6 ust. 3 przy wyjeździe obywatela państwa trzeciego do państwa członkowskiego, w którym ma on prawo do pobytu.

2. Współpraca i pomoc między właściwymi organami wyznaczonymi zgodnie z art. 41 może mieć, między innymi, na celu:

a) prowadzenie lub wspieranie dialogu merytorycznego i wymiany informacji z władzami państw trzecich w celu ułatwienia readmisji;

b) kontaktowanie się z właściwymi organami państw trzecich w celu weryfikacji tożsamości obywateli państw trzecich i uzyskania ważnego dokumentu podróży;

c) organizowanie, w imieniu państwa członkowskiego składającego wniosek, praktycznych ustaleń dotyczących wykonania decyzji nakazującej powrót;

d) udzielanie pomocy logistycznej lub innej pomocy materialnej lub rzeczowej.

Artykuł 43

Wsparcie ze strony Frontex

1. Państwa członkowskie mogą zwrócić się z wnioskiem o wsparcie ich właściwych organów przez ekspertów oddelegowanych lub wspieranych przez Frontex, w tym urzędników łącznikowych ds. powrotów i innych urzędników łącznikowych, zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2019/1896.

2. Państwa członkowskie przekazują Frontex odpowiednie informacje na temat przewidywanych potrzeb w zakresie wsparcia ze strony Frontex do celów niezbędnego zaplanowania tego wsparcia zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2019/1896.

Artykuł 44

Wsparcie na rzecz powrotu i reintegracji

1. Państwa członkowskie zapewniają dostępność doradztwa w zakresie powrotu i reintegracji w celu udzielenia obywatelom państw trzecich, w stosownych przypadkach, informacji i wytycznych na temat możliwości powrotu i reintegracji, w tym na temat programów, o których mowa w ust. 3, na jak najwcześniejszym etapie procesu powrotu. Doradztwo w zakresie powrotu i reintegracji można łączyć z innym doradztwem w kontekście innych procedur migracyjnych w danym państwie członkowskim.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby informacje na temat powrotu i reintegracji były przekazywane najpóźniej w momencie wydania decyzji nakazującej powrót.

3. Państwa członkowskie zapewniają dostępność programów powrotu i reintegracji, wspieranych lub finansowanych na poziomie Unii lub na poziomie krajowym. Takie programy obejmują pomoc logistyczną, finansową lub inną pomoc materialną lub rzeczową lub zachęty, w tym pomoc w reintegracji w państwie powrotu, udzielaną obywatelowi państwa trzeciego.

4. Pomoc w powrocie i reintegracji nie stanowi prawa indywidualnego ani warunku wstępnego procedury readmisji.

5. Pomoc udzielana w ramach programów powrotu i reintegracji odzwierciedla poziom współpracy i przestrzegania przepisów przez obywatela państwa trzeciego i może z czasem zostać ograniczona lub cofnięta. W stosownych przypadkach przy określaniu rodzaju i zakresu pomocy w zakresie powrotu i reintegracji można uwzględniać następujące kryteria:

a) współpraca obywatela państwa trzeciego w trakcie procedury powrotu i readmisji, jak przewidziano w art. 18;

b) czy obywatel państwa trzeciego powraca dobrowolnie lub podlega wydaleniu;

c) czy obywatel państwa trzeciego jest obywatelem państwa trzeciego wymienionego w załączniku II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1806 ([37]);

d) czy obywatel państwa trzeciego został skazany za przestępstwo;

e) czy obywatel państwa trzeciego ma szczególne potrzeby ze względu na to, że jest osobą wymagającą szczególnego traktowania, małoletnim, małoletnim bez opieki lub członkiem rodziny;

f) dodatkowe kryteria przewidziane w prawie krajowym.

6. Pomocy, o której mowa w niniejszym artykule, nie przyznaje się obywatelom państw trzecich, którzy już skorzystali z innego lub takiego samego wsparcia udzielanego przez państwo członkowskie lub Unię. Unia, państwa członkowskie i Frontex zapewniają spójność i koordynację pomocy w reintegracji.

ROZDZIAŁ X

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 45

Sytuacje nadzwyczajne

1. W sytuacjach gdy wyjątkowo duża liczba obywateli państw trzecich podlegających zobowiązaniu do powrotu w sposób nieprzewidziany i znaczący obciąża ośrodki detencyjne państwa członkowskiego lub jego personel administracyjny lub sądowy, to państwo członkowskie może, na czas trwania tej wyjątkowej sytuacji, postanowić o dopuszczeniu dłuższych terminów niż terminy przewidziane w art. 27 ust. 1, art. 31 ust. 3 i art. 36 ust. 7, oraz podjąć pilne działania w odniesieniu do warunków pobytu w ośrodku detencyjnym odbiegających od warunków określonych w art. 32 ust. 1 i art. 33 ust. 2. Państwa członkowskie mogą tymczasowo dostosować procedury administracyjne i wymogi w zakresie sprawozdawczości wewnętrznej w celu przyspieszenia operacji powrotowych, pod warunkiem że takie dostosowania są absolutnie niezbędne do zaradzenia wyjątkowej sytuacji.

2. Jeżeli państwo członkowskie podejmuje tego rodzaju wyjątkowe środki, niezwłocznie informuje o tym Komisję. Informuje ono również Komisję, gdy tylko ustaną powody zastosowania tych wyjątkowych środków.

3. Przepisy niniejszego artykułu nie mogą być interpretowane jako zezwolenie na odstępstwo od ciążącego na państwach członkowskich ogólnego obowiązku podjęcia wszelkich właściwych środków, ogólnych lub szczególnych, aby zapewnić wypełnienie ich obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 46

Dane statystyczne

1. Do celów monitorowania współpracy z państwami trzecimi w zakresie readmisji Komisja może co roku zwrócić się o przekazanie Frontex następujących danych dotyczących odpowiednich państw trzecich, w podziale na poszczególne państwa trzecie:

a) liczba wniosków o potwierdzenie obywatelstwa oraz liczba pozytywnych i negatywnych odpowiedzi otrzymanych na wnioski o potwierdzenie obywatelstwa;

b) liczba wniosków o wydanie dokumentów podróży, w tym liczba wniosków o wydanie dokumentów podróży w przypadkach, w których potwierdzono obywatelstwo, liczba dokumentów podróży wydanych przez organy państw trzecich oraz liczba negatywnych odpowiedzi dotyczących wniosku o wydanie dokumentów podróży.

([37]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1806 z dnia 14 listopada 2018 r. wymieniające państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych, oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu (Dz.U. L 303 z 28.11.2018, s. 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1806/oj).

2. Frontex udziela Komisji dostępu do danych, o których mowa w ustępie 1. Dane, o których mowa w ust. 1 lit. a) i b), zdezagregowane według państw członkowskich, mogą być przekazywane państwom trzecim do celów monitorowania wdrażania i wykonywania obowiązków w zakresie readmisji, w tym w ramach unijnych instrumentów readmisji.

3. Na wniosek Komisji państwa członkowskie przekazują informacje konieczne do zakończenia oceny zgodnie z art. 7 ust. 9, w szczególności dane statystyczne dotyczące liczby obywateli państw trzecich objętych decyzjami nakazującymi powrót wydanymi przez inne państwo członkowskie oraz liczby obywateli państw trzecich, którzy zostali wydaleni lub powrócili na podstawie uznanych decyzji nakazujących powrót oraz, w stosownych przypadkach, decyzji nakazujących wydalenie wydanych przez inne państwo członkowskie w określonym przedziale czasowym.

4. Do celów niniejszego artykułu i w miarę możliwości Komisja wykorzystuje informacje udostępnione na podstawie rozporządzenia (WE) nr 862/2007.

5. Przedkładając wniosek ustawodawczy na podstawie art. 7 ust. 10, Komisja w razie potrzeby proponuje zmiany do niniejszego artykułu, z uwzględnieniem istotnych zmian legislacyjnych dotyczących cyfryzacji.

Artykuł 47

Procedura komitetowa

1. Komisję wspomaga komitet. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011. W przypadku gdy komitet nie wyda żadnej opinii, Komisja nie przyjmuje projektu aktu wykonawczego i stosuje się art. 5 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

Artykuł 48

Sprawozdawczość

1. Do dnia 17 października 2031 r., a następnie co pięć lat Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie ze stosowania niniejszego rozporządzenia w państwach członkowskich i w stosownych przypadkach proponuje zmiany.

2. Na wniosek Komisji państwa członkowskie przesyłają jej dostępne informacje niezbędne do sporządzenia przez nią sprawozdania zgodnie z ust. 1 nie później niż dziewięć miesięcy przed upływem terminu. Komisja wykorzystuje, w miarę możliwości, informacje udostępnione na podstawie rozporządzenia (WE) nr 862/2007.

Artykuł 49

Uchylenie

1. Dyrektywa 2008/115/WE, dyrektywa 2001/40/WE i decyzja 2004/191/WE tracą moc w odniesieniu do państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem ze skutkiem od dnia 17 października 2027 r.

2. Odesłania do uchylonych dyrektyw i uchylonej decyzji odczytuje się jako odesłania do niniejszego rozporządzenia zgodnie z tabelą korelacji w załączniku.

Artykuł 50

Wejście w życie i stosowanie

1. Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

2. Art. 1, art. 2 ust. 1, 2 i 3, art. 3 pkt 3, art. 4, art. 5 ust. 13 i 15, art. 14, 15, 16, 34, 35, 41, 43, 47, 48 i 49 stosuje się od dnia 16 października 2026 r.

3. Pozostałe przepisy niniejszego rozporządzenia stosuje się od dnia 17 października 2027 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane w państwach członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Strasburgu dnia 7 października 2026 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego	*W imieniu Rady*
Przewodnicząca	*Przewodniczący*
R. METSOLA	T. BYRNE

ZAŁĄCZNIK

Tabela korelacji

Dyrektywa 2001/40/WE	Decyzja 2004/191/WE	Dyrektywa 2008/115/WE	Niniejsze rozporządzenie
		art. 1	art. 1
		art. 2	art. 2
		art. 3 pkt 1	art. 3 pkt 1
		art. 3 pkt 2	art. 3 pkt 2
		art. 3 pkt 3	art. 3 pkt 3 i 5
		art. 3 pkt 4	art. 3 pkt 4
		art. 3 pkt 5	art. 3 pkt 7
		art. 3 pkt 6	art. 3 pkt 10
		art. 3 pkt 7	art. 19
		art. 3 pkt 8	art. 3 pkt 8
		art. 3 pkt 9	—
		art. 4 ust. 1–3	—
		art. 4 ust. 4	art. 2 ust. 7
		art. 5	art. 4 i 15
		art. 6 ust. 1	art. 5 ust. 1, 9 i 10
		art. 6 ust. 2	art. 6 ust. 2 i 3
		art. 6 ust. 3	art. 6 ust. 1 lit. b)
		art. 6 ust. 4	—
		art. 6 ust. 5	—
		art. 6 ust. 6	art. 5 ust. 12
		art. 7 ust. 1	art. 5 ust. 2 i 3
		art. 7 ust. 2	art. 5 ust. 4
		art. 7 ust. 3	art. 20 i 23
		art. 7 ust. 4	art. 5 ust. 2 lit. b) i art. 5 ust. 5
		art. 8 ust. 1–5	art. 10
		art. 8 ust. 6	art. 12

Dyrektywa 2001/40/WE	Decyzja 2004/191/WE	Dyrektywa 2008/115/WE	Niniejsze rozporządzenie
		art. 9	art. 11 ust. 1–5 i 7
		art. 10	art. 17
		art. 11	art. 8 i 9
		art. 12	art. 5 ust. 7, 8 i 11 oraz art. 8 ust. 3
		art. 13 ust. 1 i 2	art. 26, 27 i 28
		art. 13 ust. 3 i 4	art. 25
		art. 14 ust. 1	art. 11 ust. 6
		art. 14 ust. 2	art. 11 ust. 4
		art. 15 ust. 1	art. 29 ust. 1, 2 i 3 lit. a) i b)
		art. 15 ust. 2	art. 29 ust. 4, art. 30 ust. 2 i art. 31 ust. 3
		art. 15 ust. 3	art. 31 ust. 1 i 2
		art. 15 ust. 4	art. 30 ust. 2
		art. 15 ust. 5	art. 30 ust. 1 i ust. 3, zdanie pierwsze
		art. 15 ust. 6	art. 30 ust. 3 akapit pierwszy, zdanie drugie i art. 30 ust. 3 akapit drugi
		art. 16	art. 32
		art. 17	art. 33
		art. 18	art. 45
art. 1–6		—	art. 7 ust. 1–8
	art. 1–3	—	—